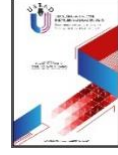

USBAD Uluslararası Sosyal Bilimler Akademi Dergisi -
International Journal of Social Sciences Academy, Yıl 3,
Year 3, Sayı 5, Issue 5, Nisan 2021, April 2021
e issn: 2687-2641

ÖĞRETMEN ADAYLARININ COVID-19 PANDEMİ SÜRECİNDEKİ "ÖĞRETMEN" VE "ÖĞRENCİ" KAVRAMLARINA İLİŞKİN METAFORİK ALGILARI

METAPHORIC PERCEPTIONS OF TEACHER CANDIDATES ABOUT
"TEACHER" AND "STUDENT" CONCEPT DURING THE COVID-19
PANDEMIC

Yılmaz SARIER

Dr., Matematik Öğretmeni
Milli Eğitim Bakanlığı
Eskişehir/Türkiye.

Dr., Math Teacher
Ministry of Education
Eskişehir/Turkey.

yilmazsariyer@yahoo.com

ORCID ID: 0000-0002-9245-
6026

Şengül UYSAL

Doç. Dr., İngilizce Öğretmeni
Milli Eğitim Bakanlığı
Eskişehir/Türkiye.

Doç. Dr., English Teacher
Ministry of Education
Eskişehir/Turkey.

sengultokgoz70@gmail.com

ORCID ID:0000-0002-5459-7717

Makale bilgisi | Article Information

DOI: 10.47994/usbad.868350

Makale Türü / Article Type: Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Date Received: 25.01.2021

Kabul Tarihi / Date Accepted: 16.03.2021

Yayın Tarihi / Date Published: 20.04.2021

Yayın Sezonu / Pub Date Season: Nisan / April

Bu Makaleye Atıf İçin / To Cite This Article: Sariyer, Y. & Uysal, Ş. (2021). Öğretmen Adaylarının Covid-19 Pandemi Sürecindeki "Öğretmen" ve "Öğrenci" Kavramlarına İlişkin Metaforik Algıları. *USBAD Uluslararası Sosyal Bilimler Akademi Dergisi Academy* 3(5), 606-642.

İntihal: Bu makale intihal.net yazılımınca taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir.

Plagiarism: This article has been scanned by intihal.net. No plagiarism detected.

İletişim: Web: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/usbad>
mail: usbaddergi@gmail.com

Öz: Bu çalışmanın amacı, öğretmen adaylarının Covid-19 pandemi sürecindeki "öğretmen" ve "öğrenci" kavramlarına ilişkin algılarının metaforlar yardımıyla belirlenmesidir. Araştırma verileri 2020-2021 eğitim-öğretim döneminde Eskişehir ili Anadolu Üniversitesinde özel eğitim bölümünde öğrenimine devam eden 140 öğretmen adayından elde edilmiştir. Araştırma verilerinin analizinde nitel veri çözümleme tekniklerinden içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Araştırmada öğretmen adayları "öğretmen" kavramına ilişkin 9 farklı kategori altında toplam 78 metafor, "öğrenci" kavramına ilişkin olarak ise yine 9 farklı kategori altında toplam 63 metafor geliştirmişlerdir. "Öğretmen" kavramına Covid-19 pandemi sürecindeki uzaktan eğitimin etkisiyle alan yazında daha az vurgulanan bazı farklı kategoriler (zorluklarla mücadele eden ve sürekli çalışan, tasarımcı ve sanatçı, tedirgin ve ne yapacağını bilemeyen öğretmen) de ortaya çıkmıştır. Öğrenci açısından ise bu dönemde "öğrenci" kavramının sevgi, ilgi ve desteğe ihtiyaç duyan, itaat eden ve talimatlara uyan, kendisini geliştiren, araştıran ve bilgiyi inşa eden, tedirgin ve ne yapacağını bilmeyen olarak algılandığı anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Covid-19, Uzaktan Eğitim, Metafor, Öğretmen, Öğrenci

Abstract: The aim of this study is to determine the perceptions of teacher candidates regarding the concepts of "teacher" and "student" in the Covid-19 pandemic process with the help of metaphors. The research data were obtained from 140 teacher candidates who continue their education in the special education department of Anadolu University in Eskişehir province in the 2020-2021 academic year. Content analysis technique, one of the qualitative data analysis techniques, was used in the analysis of the research data. In the study, pre-service teachers developed a total of 78 metaphors under 9 different categories regarding the concept of "teacher", and a total of 63 metaphors under 9 different categories regarding the concept of "student". With the effect of distance education during the Covid-19 pandemic process on the concept of "teacher", some different categories that are less emphasized in the literature (as person struggling with difficulties and constantly working, designer and artist, anxious person and who do not know what to do) have also emerged. From the student's point of view, in this period, it was understood that the concept of "student" was perceived as someone needing love, attention and support, obeying and following instructions, developing himself, researching and building knowledge, anxious person and who do not know what to do.

Keywords: Covid-19, Distance Education, Metaphor, Teacher, Student

GİRİŞ

Tüm insanlığın etkilendiği büyük bunalımlar ve krizler tarihte büyük kırılma ve dönüşümlere neden olmaktadır. Eğitim, birey ile birlikte toplumun da geleceğini şekillendirmekte, toplumsal değişme, kırılma ve dönüşümlerden etkilenmekte ve bu süreçlerde toplumu da etkilemektedir (Kırmızıgül, 2020: 288). Dünya, 2019 yılının son günlerinde ortaya çıkan

ve nerdeyse tüm ülkelerin toplum düzenini sarsan Covid-19 adıyla bilinen yeni tip koronavirüsün neden olduğu durumla karşı karşıyadır.

İlk kez Çin'in Wuhan bölgesinde görülen Covid-19 virüsünün etkisiyle oluşan salgın, alınan tüm önlemlere rağmen dünya çapında bir soruna dönüşmüştür. Bu salgın, gerçekleşen ölüm ve sağlık sorunları ile birlikte toplumlara sosyal ve psikolojik açılardan da önemli bir boyutta etkilemiştir. Salgın, tüm kıtalarda ve neredeyse tüm ülkelerin eğitim sistemlerini etkilemiş, belki de tarihte görülmuş en büyük eğitim kesintisine yol açmıştır. Bu süreçte, yüz yüze eğitime yardımcı bir öğrenme yaklaşımı olarak algılanan uzaktan eğitim yaklaşımına ilişkin görüşler değişmiş, uzaktan eğitim neredeyse temel öğrenme biçimi haline dönüşmüştür (Can, 2020: 14). Nitekim pandemi döneminde en uygun sistemin uzaktan eğitim olduğu da belirtilmiştir (Terenko ve Ogienko, 2020: 173). Bu bağlamda araştırmalarda uzaktan eğitimin güçlü ve zayıf yönleri ile birlikte gerek öğretmen gerekse öğrencilerin rol ve sorumlulukları da irdelenmiştir (Bozkurt, 2020; Can, 2020; Kırmızıgül, 2020). Fisher (2004: 2), bireylere daha fazla düşünme, araştırma ve tartışma fırsatları sunması açısından uzaktan eğitimin daha esnek ve öğrenci merkezli olarak algılandığını ifade etmektedir.

Goodyear ve diğerleri (2001: 69) uzaktan eğitimde öğretmenin rollerini süreç eğitmeni, danışman, araştırmacı, içerik eğitmeni, teknoloji uzmanı, tasarımcı ve yönetici olarak tanımlamaktadır. Aydın (2005: 77) öğretmenin uzaktan eğitimde içerik uzmanı, süreç eğitmeni, öğretim tasarımcısı, danışman, teknisyen, yönetici ve materyal üreticisi gibi roller aldığını belirtmektedir. Bu bağlamda özellikle uzaktan eğitim sürecinde, öğretmenlerden bilişim ve iletişim teknolojileri konusunda sadece temel bilgisayar okuryazarlık becerilerini geliştirmeleri değil, değişen öğrenci özellikleri ve öğrenme tercihlerine göre öğretim yöntemlerini, derslerin içeriklerini ve ölçme-değerlendirme yöntemlerini şekillendirmeleri de beklenmektedir (Smaldino vd., 2015: 343-344).

Uzaktan eğitim sürecinde öğrenenin öğrenmeyi kendisinin gerçekleştirmesi beklenmekte olup bu yaklaşım sayesinde yapılandırmacı öğrenmenin sağlanabileceği belirtilmektedir (Çiğlık ve Bayrak, 2015: 91). Uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerin kendi öğrenmesini gerçekleştirmek, ders materyallerini takip etmek, teknolojik araçlarla iletişimi artırmak ve öğretmenle etkileşim içinde olmak, verilen ödevleri zamanında yapmak, araştırma çalışmalarına katılmak ve zaman sınırlı görevlendirmeleri takip etmek gibi sorumlulukları bulunmaktadır (Demir, 2014: 210). Pandemi

gerçeği, öğrenme sürecinin merkezinde olan öğrenenlerin, Covid-19 ile beraber eğitimin kesintiye uğramasında kendi öğrenme sorumluluklarını kabul ederek kriz ile daha iyi başa çıktıklarını göstermektedir (Bozkurt, 2020: 122).

21. yüzyılda insanların gelişen dünyaya uyum sağlamak istemeleri ile birlikte Covid-19 pandemisi gibi olumsuz süreçler eğitim ve öğrenme yaklaşımlarının dönüşmesini zorunlu hale getirmektedir. Bütün bu süreçlere bağlı olarak öğrenci ve öğretmenlerin eğitimdeki rol ve sorumlulukları da değişmektedir. Bu bağlamda değişimlerin izlenmesi, paydaş rollerin belirlenmesi ve kavramların algılanmasındaki farklılaşmaların ortaya çıkarılması sürecinde metafor kavramı önem kazanmaktadır. Metafor yardımıyla, benzer olmayan iki olgu arasında ilişki kurulmakta, bir zihinsel şema, farklı bir zihin şeması üzerine yansıtılmaktadır. Metaforlar, söylenmek isteneni az sözcük kullanarak, daha vurgulu bir biçimde ifade etmeyi kolaylaştırırken aynı zamanda bireyi yaratıcı düşünmeye, hayal kurmaya, kendi yaşantısı içinde anlamlandırmaya yönlendirmektedir. Ayrıca metaforlar, bireylerin sınırlanmasını engelleyip onları yaratıcılığa yönlendirerek dilin derinliklerinde kendilerini bulmalarını sağlamaktadır (Tompkins ve Lawley, 2002: 2).

Metaforlar, eğitimciler arasında yansıtma ve ilgiyi artırma aracı olarak önemli bir rol oynamaktadır. Eğitim araştırmalarında kullanılan metafor analizi, ders uygulamalarındaki değişimleri fark etmek ve geliştirmek, teorik varsayımlar hakkındaki farkındalığı yükseltmek için kullanılan sezgi ve keşfetme araçlarıdır (De Guerrero ve Villamil, 2002: 96). Metaforlar bir kavram ya da olgunun toplumda nasıl algılandığını ortaya koymak amacıyla da kullanılabilir (Aydın, 2011: 26). Bu bağlamda metaforlar aracılığıyla, öğretmenlerin sahip olduğu roller, öğrenciler ve eğitimle ilgili düşüncelerin altında yatan gerçekler ortaya çıkarılabilmektedir (Ben-Peretz vd., 2003: 1). Çelikten'e (2006: 277) göre öğretmenler, geliştirilen metaforlar aracılığıyla eğitimin doğasını daha iyi anlayabilmekte, öğrencilerle olan ilişkileri hakkında farkındalık kazanabilmektedirler. Metaforlar aynı zamanda öğretmen adaylarının gelecekteki "öğretmen" rollerine ilişkin perspektiflerini geliştirme, değiştirme veya sorgulamada ve onların kendi öğretmen kimliğini oluşturmalarında büyük yarar sağlayabilmektedir (Saban, 2004: 151).

Alanyazın incelendiğinde; ulusal ve uluslararası alanda öğretmenle ilgili çok sayıda metafor araştırmasının (Domović vd., 2017; Thomas ve

Beauchamp, 2011; Ekiz ve Koçyiğit, 2012; Saban, 2004; Kuru ve Pınaz, 2020) olduğu görülmektedir. Ancak alan yazında öğrenci kavramına ilişkin metaforların incelendiği çalışma sayısı ise daha az sayıdadır (Saban, 2009; Sezgin vd., 2017). Ulusal yazında iki kavramın birlikte incelendiği sadece bir yayına ulaşılmıştır (Aydın ve Pehlivan, 2010). Yapılan çalışmanın, Covid-19 pandemi döneminde uzaktan eğitim sürecinde öğretmen adaylarının, "öğretmen" ve "öğrenci" kavramlarına ilişkin algıları birlikte incelemesi açısından bir ilk olduğu söylenebilir. Bu bağlamda yapılan çalışma ile Covid-19 pandemi döneminde uzaktan eğitim sürecinde öğretmen adaylarının, "öğretmen" ve "öğrenci" kavramlarına ilişkin ürettikleri metaforların ortaya çıkarılması ve bu sayede eğitim-öğretim sürecinde yaşanan olumlu ve olumsuz durumların belirlenmesi, değişen öğretmen ve öğrenci rollerinin tespit edilmesi ve araştırmacılara, yöneticilere ve eğitim politikacılarına nitelikli veriler sunulması hedeflenmektedir. Bu noktada çalışma sonuçlarının uzaktan eğitim sürecinde bireylerin rol ve sorumluluklarını ortaya koyacağı ve bu durumun da öğretmen yetiştirme sürecinde verimlilik sağlayacağı ve alan yazınına katkıda bulunulacağı umulmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, öğretmen adaylarının Covid-19 pandemi sürecindeki "öğretmen" ve "öğrenci" kavramlarına ilişkin algılarının metaforlar yardımıyla belirlenmesidir. Bu genel amaç doğrultusunda araştırmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır;

- 1) Öğretmen adaylarının Covid-19 pandemi sürecindeki "öğretmen" kavramına ilişkin sahip oldukları metaforlar nelerdir?
- 2) "Öğretmen" kavramına ilişkin geliştirilen metaforlar ortak özellikleri bakımından hangi kavramsal kategoriler altında toplanabilir?
- 3) Öğretmen adaylarının Covid-19 pandemi sürecindeki "öğrenci" kavramına ilişkin sahip oldukları metaforlar nelerdir?
- 4) "Öğrenci" kavramına ilişkin geliştirilen metaforlar ortak özellikleri bakımından hangi kavramsal kategoriler altında toplanabilir?

YÖNTEM

Öğretmen adaylarının Covid-19 pandemi sürecindeki "öğretmen" ve "öğrenci" kavramlarına yönelik algılamalarının metaforlar yardımıyla belirlenmesinin amaçlandığı bu araştırmada nitel araştırma türlerinden fenomenoloji (olgubilim) deseni tercih edilmiştir. Nitel araştırmanın amacı, bireylerin yaşantılarını nasıl anlamlandırdıkları ile ilgili bir anlayış geliştirmek ve bu sürecin ana hatlarını çizerek bireylerin deneyimlerini

nasıl yorumladıklarını tarif etmektir (Merriam, 2018: 14). Nitel araştırma türleri arasından fenomenolojik desen, bireylerin kendi bakış açılarına göre algı ve deneyimlerini ön plana çıkarmayı amaçlayan bir nitel araştırma desendir (Ersoy, 2017: 84). Bu desen, farkında olunan ancak tam olarak anlaşılabilen bu yüzden de derinlemesine ve ayrıntılı fikir sahibi olunamayan olgulara odaklanmaktadır. Olgular olaylar, deneyimler, algılar, yönelimler, kavramlar ve durumlar gibi çeşitli biçimlerde ortaya çıkabilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2018: 78). Bu çalışmada, öğretmen adaylarının görüşleri doğrultusunda Covid-19 pandemisi sürecinde "öğretmen" ve "öğrenci" kavramlarına yüklenen anlamlar ve algılar incelendiği için fenomenoloji deseni kullanılmıştır.

ÇALIŞMA GRUBU

Araştırmanın çalışma grubunu, 2020-2021 eğitim-öğretim yılı güz döneminde Eskişehir ili Anadolu Üniversitesinde 140 öğretmen adayı (özel eğitim bölümündeki 3. sınıf öğretmen adayları) oluşturmuştur. Örneklem seçiminde amaçlı örneklem türlerinden kolay ulaşılabilir örneklem yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntem, Covid-19 pandemi sürecinde üniversitelerin uzaktan eğitim verdiklerinden ve katılımcılara dijital ortamda ulaşılabilirliğinden dolayı seçilmiştir. Verilere kısa sürede ve daha az maliyetle ulaşılabilir istendiğinde kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi ile veri toplanabileceği belirtilmektedir (Eygü ve Kılınc, 2019: 1027). Araştırmada çalışma grubunu, incelenen kavramları deneyimleyen, çalışma formunu gönüllü olarak dolduran ve veri toplama aracına dijital ortamda yanıt veren öğretmen adayları oluşturmuştur.

VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırmada belirlenen araç ile öğretmen adaylarından, Covid-19 pandemi döneminde uzaktan eğitim sürecini düşünerek "öğretmen" ve "öğrenci" kavramlarını birer metaforla tanımlamaları ve kullandıkları metaforun nedenini belirtmeleri istenmiştir. Bu amaçla öğretmen adaylarından 1. "Covid-19 pandemi dönemi uzaktan eğitim sürecinde; öğretmen ..... gibidir. Çünkü ....." ve 2. "Covid-19 pandemi dönemi uzaktan eğitim sürecinde; öğrenci ..... gibidir. Çünkü ....." cümlelerini tamamlamaları istenmiştir. Çalışmaya gönüllü olarak katılmak isteyen öğretmen adaylarına yanıtlarını, Anadolu Üniversitesi Uzaktan Yönetim Sistemi (MERGEN.com) kullanılarak yazmalarını istenmiştir. Bu bağlamda çalışmada kullanılan veri toplama aracı, 15 Kasım 2020 tarihinde "Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi" dersini alan toplam 167 öğretmen adayına iletilmiş ve yanıtlama süresi olarak 3 gün verilmiştir.

Çalışmaya 148 öğretmen adayının katıldığı görülmüş, yapılan analiz sonucunda 8 adayın cevabı çalışma için gerekli olan verileri içermediği için hariç tutulmuş ve 140 öğretmen adayından gelen yanıtların veri olarak kullanılmasına karar verilmiştir. Ulaşılan veriler üzerinde hiçbir değişiklik yapılmadan yazılı metne dönüştürülmüş ve araştırmada veri kaynağı olarak kullanılmıştır.

VERİLERİN ANALİZİ

Çalışmada elde edilen nitel veriler içerik analizi tekniğiyle çözümlenmiştir. İçerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). İçerik analizinin uygulanması, birtakım aşamalar halinde gerçekleşmektedir (Bilgin, 2014). Bu araştırmada da geliştirilen metaforlar dört aşamada analiz edilmiştir:

1. Kodlama ve ayıklama aşaması: Çalışmada öncelikle katılımcıların belirttikleri metaforlar alfabetik olarak sıralanmıştır. Veri girişi sırasında metafor belirtilip, nedeni belirtilmeyen ya da tek formda birden fazla metafor belirten katılımcıların verileri elenmiştir. Bu nedenlerle 8 adet yanıt değerlendirme dışı bırakılmıştır. Sonraki aşamada metaforlar tekrar sıralanarak gözden geçirilmiştir. Katılımcıların "öğretmen" kavramına ilişkin 78, "öğrenci" kavramına ilişkin 63 adet geçerli metafor ürettikleri belirlenmiştir.

2. Metaforların incelenmesi ve ilişkilendirilmesi aşaması: Bu aşamada katılımcıların ürettikleri metaforlar, metaforun konusu, kaynağı, kaynak ve konu arasındaki ilişki bakımından incelenmiş ve gruplandırılmıştır.

3. Kategori geliştirme aşaması: Katılımcılar tarafından oluşturulan metaforlar 'kaynak ve konu arasındaki ilişki' göz önünde bulundurularak kategoriler geliştirilmiştir. Kategoriler geliştirilirken alanda bu konuyla ilgili yapılan benzer çalışmalardan da (Ekiz ve Koçyiğit, 2013; Yılmaz vd., 2013; Saban, 2009; Sezgin vd., 2017; Kuru ve Pırnaz, 2020) yararlanılmıştır. Ayrıca bazı metaforlar için yeni kategoriler üretme ihtiyacı doğmuştur. Bu bağlamda birbirine benzeyen metaforlar bir araya getirilerek araştırmacılar tarafından yeni kategoriler oluşturulmuştur. Daha sonra ortaya çıkarılan kategoriler ve içerikleri biri eğitim yönetimi alanında diğeri uzaktan eğitim alanında uzman iki araştırmacıya gönderilerek görüşleri alınmıştır. Bu görüşler ve yararlanılan çalışmalar doğrultusunda ortaya "öğretmen kavramı için 9 kategori (1. Bilgi kaynağı olan öğretmen,

2. Yol gösteren ve yönlendiren öğretmen, 3. Zorluklarla mücadele eden ve sürekli çalışan öğretmen, 4. Yönetici ve lider öğretmen, 5. Yetiştiren ve geliştiren öğretmen, 6. Tasarımcı ve sanatçı öğretmen, 7. Koruyan, sevgi ve şefkat gösteren öğretmen, 8. Tedirgin ve ne yapacağını bilemeyen öğretmen, 9. Tutum ve davranışları beğenilmeyen öğretmen (Otoriter, ulaşılamayan ve yol göstermeyen öğretmen)), "öğrenci" kavramı için ise yine 9 kategori (1. Sevgi, ilgi ve desteğe ihtiyaç duyan öğrenci, 2. İtaat eden ve talimatlara uyan öğrenci, 3. Kendini geliştiren, araştıran ve bilgiyi inşa eden öğrenci, 4. Şekillendirilen ve geliştirilen öğrenci, 5. Yol gösterilmeye ihtiyacı olan öğrenci, 6. Pasif bilgi alıcısı olarak öğrenci, 7. Sürekli çaba gösteren ve çalışan öğrenci, 8. Tedirgin ve ne yapacağını bilmeyen öğrenci, 9. Özgür bir varlık olarak öğrenci) belirlenmiştir.

4. Bulguların Yorumlanması: Araştırma bulguları tablolar yardımıyla gösterilmiş, doğrudan alıntılarla metafor ve kategoriler açıklanmıştır.

Nitel araştırma sonuçlarının kalitesi, özgünlüğü ve inandırıcılığı onun geçerli ve güvenilir olmasına bağlıdır (Yıldırım, 1999: 16). Toplanan verilerin ayrıntılı bir şekilde rapor edilmesi ve sonuçlara nasıl ulaşıldığının açıklanması nitel bir araştırmada geçerliğin önemli ölçütleri arasında yer almaktadır (Yıldırım, 2010: 81-82). Covid-19 pandemi döneminde uzaktan eğitim sürecinde "öğretmen" ve "öğrenci" algılarının araştırıldığı bu çalışmada veri toplama aracı olarak kullanılan sorunun kapsam geçerliliğinin sağlanması için alan yazında üretilen benzer çalışmalar incelenmiş ve nitel eğitim araştırmalarında da deneyimi olan iki alan uzmanından soruya ilişkin görüş alınmıştır. İç geçerliliği sağlamak için yeterli katılım stratejisi benimsenmiş (Merriam ve Tisdell, 2015) toplam 140 öğretmen adayından veri toplanmış ve verilen yanıtlarda bir doyuma ulaşılması amaçlanmıştır. Çalışma bulgularının inandırıcılığını artırmak için katılımcılarının örnek yanıtları, ilgili kategoriler altında hiçbir değişiklik yapılmadan doğrudan alıntı şeklinde kullanılmıştır.

Ortaya çıkan temaların kodlaması öncelikle yazarlar tarafından bağımsız olarak yapılmış ve daha sonra aynı işlem kapsam geçerliliği için görüş veren iki uzman tarafından tekrarlanmıştır. Daha sonra araştırmacıların yaptığı eşleştirmeler ile uzmanlar tarafından yapılan eşleştirmeler karşılaştırılmıştır. Kodlayıcılar arası güvenliliği hesaplamak için Miles ve Huberman'ın (1994: 64) formülü $\text{Görüş Birliği}/(\text{Görüş Birliği}+\text{Görüş Ayrılığı})\times 100$ kullanılarak hesaplanmıştır. Araştırmada kodlayıcılar arası güvenilirlik "öğretmen" kavramı için %91 ($71/(71+7)\times 100$), "öğrenci" kavramı için kavramı için %92

(58/(58+5)x100) olarak belirlenmiştir. Nitel araştırmalarda, % 90 ve üzeri araştırmacı ve uzman görüşü birliği sağlanıyorsa, çalışma güvenilir kabul edilmektedir (Saban, 2009: 288). Bu bağlamda yapılan çalışmanın güvenilir olduğu görülmüştür.

BULGULAR

Bu bölümde, araştırmaya katılan öğretmen adaylarının Covid-19 pandemi dönemi uzaktan eğitim sürecini düşünerek, "Öğretmen" ve "Öğrenci" kavramlarına ilişkin geliştirdikleri metaforlarla ilgili olarak ulaşılan bulgular tablolar yardımıyla sunulmuş ve yorumlanmıştır. Tablo 1'de öğretmen adaylarının "Öğretmen" kavramına ilişkin geliştirdikleri metaforlar sunulmuştur.

Tablo 1: Öğretmen Adaylarının Covid-19 Pandemi Sürecinde "Öğretmen" Kavramına İlişkin Oluşturdukları Metaforlar

Metafor	f	Metafor	f	Metafor	F
Güneş	10	Kalem	1	Dijital oyun yapan	1
Spiker-sunucu	8	Sözlük	1	Gemiyi terk etmeyen kaptan	1
Bahçıvan	7	Modem	1	Mürekkebi az olan bir kalem	1
Anne-baba	5	Pencere	1	Belgesel anlatıcısı	1
Fener	5	Yazar	1	Ordusundan uzak komutan	1
Kitap	4	Ansiklopedi	1	Yönetmen	1
Rehber	4	Dizi	1	Pilot	1
Pusula	4	YouTuber	1	Kaptan	1
İnternet	3	Arkadaş	1	Makinist	1
Işık	3	Yazılımcı	1	Teknik direktör	1
Arı	3	Sanatçı	1	Lider	1
Öğrenci	3	Senarist	1	Kraliçe arı	1
Su	3	Ressam	1	Biçare insan	1
Sudan çıkmış balık	3	Yağmur	1	Üvey anne	1
Yönetici	3	Resim fırçası	1	Pili biten el feneri	1
Komutan	2	Yönlendirici	1	Formalite	1
Televizyon	2	Meşale	1	Gökyüzü	1
Video	2	Kandil	1	Deniz	1
Ay	2	Aydınlık yol	1	Ulaşılmaz kişi	1
Mum	2	Çoban	1	Gece	1
Kılavuz	2	Yelkovan	1	Acı biber	1
İletişim uzmanı	2	Ağaç	1	Kral	1
Aşçı	2	Çiftçi	1	Devlet erkanı	1
Tasarımcı	2	Ahtapot	1	Burjuva	1
Yoldaş	1	Doktor	1	Ülke lideri	1
Cankurtaran	1	Dünya	1	Şoför	1
Toplam katılımcı sayısı: 140			Üretilen metafor sayısı:78		

Tablo 1 incelendiğinde çalışmaya katılan toplam 140 Öğretmen adayının "öğretmen" kavramına ilişkin olarak toplam 78 adet geçerli metafor ürettikleri gözlenmektedir. Öğretmen adaylarının "öğretmen"

kavramını en çok güneş (10), spiker-sunucu (8), bahçıvan (7), anne-baba (5), fener (5), kitap (4), rehber (4) ve pusula (4) metaforlarına benzettikleri görülmektedir. Öğretmen adaylarının "öğretmen" kavramına ilişkin oluşturdukları metaforlar kategorileştirilerek Tablo 2'de gösterilmiştir.

Araştırmada elde edilen bulgulara göre, öğretmen adayları tarafından "öğretmen" kavramı ile ilgili olarak toplam 78 adet geçerli metafor 9 kavramsal kategori altında toplanmıştır. Kategoriler incelendiğinde bilgi kaynağı olarak öğretmen (%25,71), yol gösteren ve yönlendiren öğretmen (%17,86), zorluklarla mücadele eden ve sürekli çalışan öğretmen (%10,71) ve yönetici-lider öğretmen (%10,00) kategorilerinin öne çıktığı görülmektedir. Ayrıca Covid-19 pandemi sürecindeki uzaktan eğitimden kaynaklı olarak metaforlarda tasarımcı ve sanatçı öğretmen (%7,14) ve tedirgin ve ne yapacağını bilmeyen öğretmen kategorilerinin de öne çıktığı gözlenmektedir. Öğretmen adayları tarafından üretilen metaforların yaklaşık %8'i tutum ve davranışları beğenilmeyen öğretmen metaforlardır. Bu olumsuz metaforların büyük çoğunluğu öğretmenlerin otoriter yapısından, ulaşılmasından ve yol gösterici olmamalarından kaynaklanmaktadır.

Tablo 2: "Öğretmen" Kavramına İlişkin Oluşturulan Metafor Kategorileri

Kategoriler	Metaforlar	Metafor Frekansı	Metafor Yüzdesi
1. Bilgi kaynağı olan öğretmen	Güneş (10), Spiker-Sunucu (8), Kitap (4), İnternet (3), Video (2), Televizyon (2), Kalem (1), Sözlük (1), Modem (1), Pencere (1), Yazar (1), Ansiklopedi (1), Dizi (1)	36	25,71
2. Yol gösteren ve yönlendiren öğretmen	Fener (5), Rehber (4), Pusula (4), Işık (3), Kılavuz (2), Ay (2), Yönlendirici (1), Meşale (1), Kandil (1), Aydınlık Yol (1), Çoban (1)	25	17,86
3. Zorluklarla mücadele eden ve sürekli çalışan öğretmen	Arı (3), Öğrenci (3), Mum (2), Gemiyi terk etmeyen kaptan (1), Yelkovan (1), Ağaç (1), Çiftçi (1), Ahtapot (1), Mürekkebi az kalem (1), Ordusundan uzak komutan (1)	15	10,71
4. Yönetici ve lider öğretmen	Yönetici (3), İletişim uzmanı (2), Yönetmen (1), Pilot (1), Kaptan (1), Makinist (1), Teknik direktör (1), Lider (1), Kraliçe arı (1), Doktor (1), Şoför (1)	14	10,00
5. Yetiştiren ve geliştiren öğretmen	Bahçıvan (7), Su (3), Aşçı (2), Yağmur (1)	13	9,29
6. Tasarımcı ve sanatçı öğretmen	Tasarımcı (2), Dijital oyun üreticisi (1), Youtuber (1), Yazılımcı (1), Sanatçı (1),	10	7,14

	Senarist (1), Ressam (1), Belgesel anlatıcısı (1), Resim fırçası (1).		
7. Koruyan, sevgi ve şefkat gösteren öğretmen	Anne-baba (5), Arkadaş (1), Yoldaş (1), Cankurtaran (1), Dünya (1)	9	6,43
8. Tedirgin ve ne yapacağını bilemeyen öğretmen	Sudan çıkmış balık (3), Biçare insan (1), Üvey anne (1), Pili biten el feneri (1), Formalite (1)	7	5,00
9. Tutum ve davranışları beğenilmeyen öğretmen (Otoriter, ulaşılamayan ve yol göstermeyen öğretmen)	Komutan (2), Kral (1), Devlet erkanı (1), Burjuva (1), Ülke lideri (1), Gökyüzü (1), Deniz (1), Ulaşılmaz kişi (1), Gece (1), Acı biber (1)	11	7,86

Kavramsal kategorilere ilişkin öğretmen adaylarının "öğretmen" kavramına ilişkin tanımlamaları ve katılımcı ifadeleri aşağıda sunulmuştur.

1. BİLGİ KAYNAĞI OLAN ÖĞRETMEN

Uzaktan bilgi kaynağı olan öğretmen kategorisi altında 36 öğretmen adayı toplam 13 adet metafor (güneş (10), spiker-sunucu (8), kitap (4), internet (3), video (2), televizyon (2), kalem (1), sözlük (1), modem (1), pencere (1), yazar (1), ansiklopedi (1), dizi (1)) geliştirmişlerdir. Bu kategoride Covid-19 pandemi dönemi uzaktan öğretim sürecinde "öğretmen" kavramına ilişkin üretilen metaforların ortak özellikleri "öğretmen" kavramını uzaktan da olsa öğrencilere yardım eden, bilgiyi aktaran ve kalıplaşmış bilgileri veren kısacası bilgi kaynağı olarak belirtmeleridir. Aşağıda, bu kategoriyi oluşturan bazı katılımcı görüşleri verilmiştir.

"Öğretmen güneş gibidir, çünkü pandemi döneminde eğitimlerinden ne kadar uzak kalsalar da yeni bilgileriyle öğrencilere hem ışık olurlar hem de ısıtırlar." (Ö19)

"Öğretmen, ana haber sunucusu gibidir, çünkü elektronik bir sistemden bilgileri iletir." (Ö77)

"Öğretmen her öğrencisine ulaşmak zorunda olan internetin kendisi gibidir, bilgileri ulaştırmakla yükümlüdür." (Ö92)

"Öğretmen kitap gibidir, çünkü bilgi vericidir." (Ö104)

"Öğretmen televizyon gibidir, çünkü bilgiyi sadece aktarma görevindedir. Öğrenciyi denetlemez. Kalıplaşmış bilgiyi verir, geçer. (Ö117)

"Öğretmen yazar gibidir, çünkü uzaktan eğitim sürecinde öğretmenler fiziki olarak yoktur. Ama onların bilgilerine, tecrübelerine ve yazılı- sözlü eğitim kaynaklarına ulaşılır. (Ö4)

2. YOL GÖSTEREN VE YÖNLENDİREN ÖĞRETMEN

Yol gösteren ve yönlendiren öğretmen kategorisi altında 25 öğretmen adayı toplam 11 adet metafor (fener (5), rehber (4), pusula (4), ışık (3), kılavuz (2), ay (2), yönlendirici (1), meşale (1), kandil (1), aydınlık yol (1), çoban (1) üretmişlerdir. Bu kategoride Covid-19 pandemi dönemi uzaktan öğretim sürecinde "öğretmen" kavramına ilişkin üretilen metaforların ortak özellikleri "öğretmen" kavramını öğrencilere yol gösteren, rehberlik eden ve öğrencileri yönlendiren olarak belirtmeleridir. Aşağıda, bu kategoriyi oluşturan bazı katılımcı görüşleri verilmiştir.

"Öğretmen fener gibidir, gemileri yani öğrencileri yönlendirmez önündeki yolları aydınlatır ve öğrenciler yollarını kendileri seçer." (Ö98)

"Öğretmen rehber gibidir, çünkü bilgiyi aktarmaktan çok bilgiye ulaşma yollarını gösteren konumundadır." (Ö69)

"Öğretmen pusula gibidir, çünkü yönümüzü bilemediğimiz bu karanlık dönemde bize yönümüzü gösterip bilgisiyle aydınlatır." (Ö34)

"Öğretmen ışık gibidir, çünkü karanlıkta yolumuzu aydınlatır." (Ö50)

"Öğretmen ay gibidir, gecenin karanlığında az da olsa yolumuzu aydınlatmaya çalışır." (Ö131)

"Öğretmen çoban gibidir, çünkü koyunları çobanın yol göstermesine ihtiyaç duyarlar." (Ö121)

3. ZORLUKLARLA MÜCADELE EDEN VE SÜREKLİ ÇALIŞAN ÖĞRETMEN

Zorluklarla mücadele eden ve sürekli çalışan öğretmen kategorisi altında 15 öğretmen adayı toplam 10 adet metafor (arı (3), öğrenci (3), mum (2), gemiyi terk etmeyen kaptan (1), yelkovan (1), ağaç (1), çiftçi (1), ahtapot (1), mürekkebi az kalem (1), ordusundan uzak komutan (1)) üretmişlerdir. Bu kategoride Covid-19 pandemi dönemi uzaktan öğretim sürecinde "öğretmen" kavramına ilişkin üretilen metaforların ortak özellikleri "öğretmen" kavramını birçok sorunla uğraşan, sorumlulukları artan, daha verimli materyaller geliştirmek için çabalayan ve eğitim vermeye canla başla devam eden olarak belirtmeleridir. Aşağıda, bu kategoriyi oluşturan bazı katılımcı görüşleri verilmiştir.

"Öğretmen arı gibidir çünkü uzaklığın verdiği sorumlulukla bilgiyi özümsemekte, entegre etmekte ve fazla efor sarf etmektedir." (Ö113)

"Uzaktan öğretim sürecinde bence öğretmen öğrenciye dönüştü, bütün haftasını derse hazırlanmakla geçiriyor. Öğrencilere daha ilgi çekici daha verimli içerikler sunabilmek için çabalıyor." (Ö99)

"Uzaktan eğitim sürecinde; öğretmen mum gibidir. Etrafı kapkaranlık olan, bilgiden mahrum olan öğrencilerin zihinlerini aydınlatır onları bilgiye doyurur. Bir yandan da erir. Çünkü öğretim süreci hele kısıtlı imkanlarla yapıldığında istikrarlı ve zorlu bir süreçtir. Öğrencilerin gereksinim duyduğu bilgiyi zor koşullarda ulaştırmaya; boş duvarları bilgi ile aydınlatmaya çalışırken bitkin düşebilir, eridikçe erir ama o eridikçe akan damlaları ona güç verir. Yerinde daha da sabitler." (Ö49)

"Pandemi döneminde öğretmen gemiyi terk etmeyen kaptan gibidir. Öğretmen teknolojik aletlere ve sosyal ağlara karşı bilgi eksikliğine sahip olsa da eğitim vermeye canla başla devam etmektedir." (Ö13)

"Pandemi sürecinde öğretmen saatteki yelkovan gibidir. Çünkü öğrencilerin böyle bir dönemde yüz yüze eğitim gibi verimli bir dönem geçirmeleri için sürekli çalışması gerekir ve onlara tüm bilgileri verebilmek için büyük bir çaba sarf ederler." (Ö26)

"Öğretmen ahtapot gibidir, çünkü öğretmen bir yandan ders anlatıyor bir yandan kamera ve mikrofondan kaynaklanan sorunlara uğraşiyor, öğrencilere onlara dönüt veriyor." (Ö118)

4. YÖNETİCİ VE LİDER ÖĞRETMEN

Yönetici ve lider olarak öğretmen kategorisi altında 14 öğretmen adayı toplam 11 adet metafor (yönetici (3), iletişim uzmanı (2), yönetmen (1), pilot (1), kaptan (1), makinist (1), teknik direktör (1), lider (1), kraliçe arı (1), doktor (1), şoför (1)) geliştirmişlerdir. Bu kategoride Covid-19 pandemi dönemi uzaktan öğretim sürecinde "öğretmen" kavramına ilişkin üretilen metaforların ortak özellikleri "öğretmen" kavramını süreci etkili bir şekilde yöneten, tüm paydaşlar arasındaki iletişimi sağlayan, öğrenciyle birlikte aileleri de yönlendiren ve onları motive eden olarak belirtmeleridir. Aşağıda, bu kategoriyi oluşturan bazı katılımcı görüşleri verilmiştir.

"Öğretmen yönetici gibidir, çünkü dersi yöneten gidişatı ayarlayan dersin içeriğini belirleyen öğretmenlerdir." (Ö73)

"Pandemi sürecinde öğretmen, iletişimi çok güzel kuran ve bu yolla dersini yine yüz yüze eğitimde ki gibi verimli bir şekilde işleyen, istek uyandıran katılım sağlanmasını oluşturmaktadır." (Ö31)

"Öğretmen kaptan gibidir, çünkü tüm kontrol ondadır. Aktarmak istediğini aktarır." (Ö32)

"Öğretmen teknik direktör gibidir, çünkü süreçte eğitimi, öğrenciyi ve aileyi yönlendiren sürece katan ve bilgi beceri aktarmaya çalışan taraftadır." (Ö38)

"Öğretmenler kraliçe arı gibidir, çünkü öğretmen uzaktan eğitimde öğrencilerinin eğitim durumlarını sürekli takip eden ve onları yönetendir." (Ö79)

"Öğretmen şoför gibidir, çünkü öğrencilerine farklı yollar deneyerek, dersini anlatmaya çalışır. Hem motivasyon hem bilgi paylaşımı açısından öğrencisinin yanında olmak zorundadır. Gaz, fren onların elindedir." (Ö8)

5. YETİŞTİREN VE GELİŞTİREN ÖĞRETMEN

Yetiştiren ve geliştiren öğretmen kategorisi altında 13 öğretmen adayı toplam 9 adet metafor (bahçıvan (7), su (3), aşçı (2), yağmur (1)) geliştirmişlerdir. Bu kategoride Covid-19 pandemi dönemi uzaktan öğretim sürecinde "öğretmen" kavramına ilişkin üretilen metaforların ortak özellikleri "öğretmen" kavramını öğrencileri bilgilerle geliştiren, her öğrencinin özelliğine göre ders işlemeye çalışan ve öğrencilerin gelişmeleri için gayret gösteren olarak belirtmeleridir. Aşağıda, bu kategoriye oluşturan bazı katılımcı görüşleri verilmiştir.

"Öğretmen bahçıvan gibidir, çünkü bahçıvan her türlü zorlu koşullarda bile toprağı nasıl besin takviyesi yapması gerektiğı, hangi bitkinin hangi koşullarda büyümesi gerektiğı üzerinde düşünmek, bulmak gibi sorumlulukları vardır ve bunu sevgiyle yapar. Bu içinde bulunduğumuz uzaktan eğitim sürecinin negatif koşulları içinde öğretmen de bir bahçıvan gibi "tohumu, çiçeğı, fideyi..." yani "bilgiyi" öğrenciye nasıl daha etkili vereceğı konusunda ve nasıl beslemesi gerektiğı konusunda arayıştadır." (Ö56)

"Öğretmen su gibidir, çünkü su yaşamın kaynağı olduğu gibi öğretmen de eğitimin kaynağı ve besleyicisidir." (Ö66)

"Öğretmen aşçı gibidir, çünkü aşçının her insanın isteğine göre yemek yapması gibi öğretmende her öğrencinin özelliğine göre ders işlemeye ve onları geliştirmeye çalışır." (Ö37)

"Öğretmen yağmur gibidir, yağdığı yere bereket bolluk getirir, büyütür ve geliştirir." (Ö23)

6. TASARIMCI VE SANATÇI ÖĞRETMEN

Tasarımcı ve sanatçı olarak öğretmen kategorisi altında 10 öğretmen adayı toplam 11 adet metafor (tasarımcı (2), dijital oyun üreticisi (1), youtuber (1), yazılımcı (1), sanatçı (1), senarist (1), ressam (1), belgesel anlatıcısı (1), resim fırçası (1)) geliştirmişlerdir. Bu kategoride Covid-19 pandemi dönemi uzaktan öğretim sürecinde "öğretmen" kavramına ilişkin

üretilen metaforların ortak özellikleri "öğretmen" kavramını tasarımcı gibi davranan, daha farklı yöntem ve tekniklerle öğrencilerin yaratıcılıklarını ve yeteneklerini geliştirmeye çalışan, derslerini daha ilgi çekici hale getiren ve adeta bir sanatçı rolüne bürünen olarak belirtmeleridir. Aşağıda, bu kategoriye oluşturan bazı katılımcı görüşleri verilmiştir.

"Öğretmen tasarımcı gibidir, çünkü klasik öğretim yöntemleri işe yaramaz olmuş, öğrencilerin dersi iyi anlamaları için öğretmenlerin yaratıcılıklarını ve yeteneklerini üste çıkarmaları gerekmiştir." (Ö94)

"Öğretmen uzaktan eğitimde dijital oyun üreticisi gibidir, çünkü yeterli ilgiyi üzerine çekmezse kapatılır yeni oyuna geçilir. Eğitim veren dersi daha ilginç hale getirmezse, eğitim alan eğitimden uzaklaşır." (Ö5)

"Öğretmen senarist gibidir, çünkü online eğitim döneminde verimi arttırmak için öğretmen dersi dikkat çekici, öğrenci katılımı sağlayıcı şekilde anlatarak ders akışını kendisi şekillendirmektedir." (Ö21)

"Öğretmen iyi bir ressam gibidir, çünkü boş bir kâğıttan harikalar yaratabilir." (Ö124)

"Öğretmen bir belgesel anlatıcısı gibidir. Eğer anlatıcı bilgiyi ilgi çekici şekilde aktarabilirse öğrenciler yani izleyiciler bu bilgiyi işlevsel hale getirebilir. Fakat anlatıcı bu bilgileri sıkıcı bir şekilde aktarırsa izleyiciler bu bilgi aktarımından faydalanamazlar." (Ö29)

"Bu süreçte öğretmeni bir resim fırçasına benzetebiliriz. Özellikle bu süreçte derslerin nasıl işleneceği, sınavların durumu gibi konularda öğretmenler öğrencileri yönlendirmiş ve karmaşayı daha aza indirmiştir. Öğretmenler çeşitli boyalarla (zoom, teams canlı dersleri ve bu derslerin kaydedilmesi, slaytların yüklenmesi gibi) tuvallerini şekillendirir." (Ö64)

7. KORUYAN, SEVGİ VE ŞEFKAT GÖSTEREN ÖĞRETMEN

Koruyan, sevgi ve şefkat gösteren öğretmen kategorisi altında 9 öğretmen adayı toplam 5 adet metafor (anne-baba (5), arkadaş (1), yoldaş (1), cankurtaran (1), dünya (1)) geliştirmişlerdir. Bu kategoride Covid-19 pandemi dönemi uzaktan öğretim sürecinde "öğretmen" kavramına ilişkin üretilen metaforların ortak özellikleri "öğretmen" kavramını öğrencilere şefkat ve sevgiyle yaklaşan, öğrencileri koruyup kollayan, destekleyen ve her türlü ihtiyaçlarını karşılamaya çalışan olarak belirtmeleridir. Aşağıda, bu kategoriye oluşturan bazı katılımcı görüşleri verilmiştir.

"Öğretmen anne-baba gibidir. Çünkü öğrencileri yakınında da olsa uzağında da olsa onları düşünür, koruyup, kollar. Öğrencilerine bir şekilde ulaşip ders gösterip vazifesini yerine getirir." (Ö46)

"Öğretmen bir arkadaş gibidir, çünkü sınıf ortamından çok özel sohbet ortamında görüntülü konuşularak oluşturulan sanal ortamda iletişim kurulmaktadır." (Ö5)

"Öğretmen yoldaş gibidir, öğrencilerin gelişmesi için çok çalışırlar ve onlar bu zorlu yolda öğrencilerin en büyük destekçileridir." (Ö24)

"Öğretmen cankurtaran gibidir. Çünkü bu süreçte öğrencileri içine düştükleri bunalımdan kurtarır." (Ö105)

"Öğretmen, dünya gibidir. Çünkü hiçbir fark gözetmeksizin tüm öğrencilerin ihtiyaçlarını içinde barındırır." (Ö126)

8. TEDİRGİN VE NE YAPACAĞINI BİLEMİYEN ÖĞRETMEN

Tedirgin ve ne yapacağını bilemeyen öğretmen kategorisi altında 7 öğretmen adayı toplam 5 adet metafor (sudan çıkmış balık (3), biçare insan (1), üvey anne (1), pili biten el feneri (1), formalite (1)) geliştirmişlerdir. Bu kategoride Covid-19 pandemi dönemi uzaktan öğretim sürecinde "öğretmen" kavramına ilişkin üretilen metaforların ortak özellikleri "öğretmen" kavramını tedirgin olan ve süreci uzun bir zaman diliminden sonra kavramaya başlayan, sevgilerini öğrencilere tam olarak yansıtamayan ve eğitim-öğretim görevlerini tam olarak yerine getiremeyen olarak belirtmeleridir. Aşağıda, bu kategoriyi oluşturan bazı katılımcı görüşleri verilmiştir.

"Öğretmen sudan çıkmış balık gibidir, çünkü yeni sisteme alışmamış, online eğitimin zorluklarıyla baş etmekte zorlanmaktadır." (Ö54)

"Öğretmen biçare insan gibidir, çünkü bazen elinden bir şey gelmez imkanı yetmez." (Ö127)

"Öğretmen üvey anne gibidir, çünkü üvey anne gerçek anne sevgisini hissettiremez. Aynı şekilde uzaklardan gerçek öğretmen sevgisi hissedilemiyor." (Ö133)

"Öğretmen pili biten bir el feneri gibidir, çünkü hedefi olan aydınlatma görevini tam olarak yerine getiremiyor." (Ö129)

"Öğretmen formalite gibidir, çünkü öğretmen işlevsel bir şekilde görevini yerine getiremiyor. Ne tam olarak dönütler verebiliyor, ne de öğretim tekniklerini tam olarak uygulayabiliyor." (Ö123)

9. Tutum ve Davranışları Beğenilmeyen Öğretmen (Otoriter, Ulaşılamayan ve Yol Göstermeyen Öğretmen)

Tutum ve davranışları beğenilmeyen öğretmen kategorisi altında 11 öğretmen adayı toplam 10 adet metafor (komutan (2), kral (1), devlet erkanı (1), burjuva (1), ülke lideri (1), gökyüzü (1), deniz (1), ulaşılmaz

kişi (1), gece (1), acı biber (1)) geliştirmişlerdir. Bu kategoride Covid-19 pandemi dönemi uzaktan öğretim sürecinde "öğretmen" kavramına ilişkin üretilen metaforların ortak özellikleri "öğretmen" kavramını otoriter ve baskıcı olan, kendilerine ulaşılamayan ve yol gösterici olmayan olarak belirtmeleridir. Aşağıda, bu kategoriye oluşturan bazı katılımcı görüşleri verilmiştir.

"Bu süreçte öğretmen komutan gibidir. Sürekli emir veren, öğrencinin görüşünü pek dikkate almayan, her hafta ödevler veren ve şartları pek dikkate almayan." (Ö76)

"Öğretmen bir kral gibidir, çünkü öğrencilerin buldukları konuları düşünmeden, içinde buldukları koşulları dikkate almadan isteklerde bulunur, yönergeler verir ve bunların gerçekleştirilmesini ister." (Ö78)

"Öğretmen gökyüzü gibidir. Sesini duyabiliriz, onu görebiliriz, ondan haber, bilgi alabiliriz ya da ondan beslenebiliriz ama ulaşamayız. Herkese yetişmeye çalışır ama yetişemez." (Ö39)

"Öğretmen gece gibidir, üstünü örter verdiği bütün bilgilerin. Yol göstermez yalnız bırakır arayan gözleri." (Ö70)

"Bazı öğretmenler acı biber gibidir, çünkü ödevleriyle öğrencilerinin hayatını zehir ederler. (Ö123)

Tablo 3'de öğretmen adaylarının "Öğrenci" kavramına ilişkin geliştirdikleri metaforlar sunulmuştur.

Tablo 3: Öğretmen Adaylarının Covid-19 Pandemi Sürecinde "Öğrenci" Kavramına İlişkin Oluşturdukları Metaforlar

Metafor	f	Metafor	f	Metafor	f
İzleyici-seyirci	9	Maden	2	Yanmayan ışık	1
Çiçek	7	Evlad	2	İssiz ada	1
Araştırmacı	7	Fidan	2	Ay	1
Asker	6	Yolcu	2	Güneş paneli	1
Sudan çıkmış balık	6	Akan su	2	Tuval	1
Çocuk	5	Vicdan	2	Defter	1
Gemi	5	Oyuncak araba	2	Doğan güneş	1
Öğretmen	4	Makine	2	Kova	1
Hamur	4	Köle	2	İşlenmemiş mücevher	1
Yolunu kaybeden insan	4	İnşaat izleyen dayı	1	Pili biten fenere sahip avcı	1
Arı	4	Radyo dinleyicisi	1	Koyun	1
Robot	4	Kumbara	1	Karanlık sokak	1
Okur	3	Değirmen	1	Başiboş asker	1
Toprak	3	Pervane	1	Yardımcı pilot	1
Bitki	3	Kuyuya düşen insan	1	Koşucu	1
Boş kağıt	3	Kuş	1	Cambaz	1
Karınca	3	Yeni ürün kullanıcısı	1	Oyuncu	1
Halk	3	Mürettebat	1	Kaplumbağa	1
Youtube kullanıcısı	2	Orkide	1	Uşak	1

Öğretmen Adaylarının Covid-19 Pandemi Sürecinde "Öğretmen" ve "Öğrenci"
Kavramlarına İlişkin Metaforik Algıları

Yılmaz Sarier – Şengül Uysal

Dedektif	2	Saat akrebi	1	Hayvanat bahçelerindeki canlılar	1
Dünya	2	Modeme bağlı cihaz	1	Gözlerine far tutulmuş tavşan	1
Toplam katılımcı sayısı: 140			Üretilen metafor sayısı: 63		

Tablo 3 incelendiğinde çalışmaya katılan toplam 140 Öğretmen adayının "öğrenci" kavramına ilişkin olarak toplam 63 adet geçerli metafor ürettikleri gözlenmiştir. Öğretmen adaylarının "öğrenci" kavramını en çok izleyici-seyirci (9), çiçek (7), araştırmacı (7), asker (6), sudan çıkmış balık (6), çocuk (5) ve gemi (4) metaforlarına benzettikleri görülmektedir. Öğretmen adaylarının "öğrenci" kavramına ilişkin oluşturdukları metaforlar kategorileştirilerek Tablo 4'de gösterilmiştir.

Tablo 4: Öğretmen Adaylarının Covid-19 Pandemi Sürecinde "Öğrenci" Kavramına İlişkin Oluşturdukları Metaforlar

Kategoriler	Metaforlar	Metafor Frekansı	Metafor Yüzdesi
1. Sevgi, ilgi ve desteğe ihtiyaç duyan öğrenci	Çiçek (7), Çocuk (5), Toprak (3), Bitki (3), Dünya (2), Kuyuya düşen insan (1), Kuş (1), Yeni ürün kullanıcısı (1), Mürettebat (1), Orkide (1), Saat akrebi (1), Modeme bağlı cihaz (1), Yanmayan ışık (1), Ay (1), Güneş paneli (1)	30	21,42
2. İtaat eden ve talimatlara uyan öğrenci	Asker (6), Robot (4), Halk (3), Oyuncak araba (2), Makine (2), Köle (2), Uşak (1)	20	14,29
3. Kendini geliştiren, araştıran ve bilgiyi inşa eden öğrenci	Araştırmacı (7), Öğretmen (4), Okur (3), Dedektif (2), Değirmen (1), Pervane (1)	18	12,86
4. Şekillendirilen ve geliştirilen öğrenci	Hamur (4), Boş kağıt (3), Maden (2), Evlat (2), Fidan (2), Tuval (1), Defter (1), Doğan güneş (1), Kova (1), İşlenmemiş mücevher (1)	18	12,86
5. Yol gösterilmeye ihtiyacı olan öğrenci	Gemi (5), Gece yolunu kaybeden insan (4), Yolcu (2), Akan su (2), Koyun (1), Karanlık sokak (1), Başiboş asker (1), Yardımcı pilot (1), Pili biten fenere sahip avcı (1)	15	10,71
6. Pasif bilgi alıcısı olarak öğrenci	İzleyici-seyirci (9), Radyo dinleyicisi (1), Kumbara (1), İnşaat izleyen dayı (1)	12	8,57
7. Sürekli çaba gösteren ve çalışan öğrenci	Arı (4), Karınca (3), Koşucu (1), Cambaz (1), Oyuncu (1)	10	7,14
8. Tedirgin ve ne yapacağını bilmeyen öğrenci	Sudan çıkmış balık (6), Gözlerine far tutulmuş tavşan (1), Hayvanat bahçelerindeki canlılar (1), Issız ada (1)	9	6,42
9. Özgür bir varlık olarak öğrenci	Vicdan (2), Youtuber kullanıcısı (2), Kaplumbağa (1)	5	3,57

Araştırmada elde edilen bulgulara göre, öğretmen adayları tarafından "öğrenci" kavramı ile ilgili olarak toplam 63 adet geçerli metafor üretilmiş ve bu metaforlar 9 ayrı kavramsal kategori altında toplanmıştır. Kategoriler incelendiğinde sevgi, ilgi ve desteğe ihtiyaç duyan öğrenci (%22,14), itaat eden ve talimatlara uyan öğrenci (%14,29), kendini geliştiren, araştıran ve bilgiyi inşa eden öğrenci (%12,86) ile şekillendirilen ve geliştirilen öğrenci (%12,86) kategorilerinin öne çıktığı görülmektedir. Metaforlar genel olarak incelendiğinde öğrencilerin desteğe, geliştirilmeye, yol gösterilmeye ihtiyacı olduğu anlaşılmaktadır. Bu süreçte öğrencilerin itaat eden konumda oldukları, kendilerini geliştirmek için araştırma yaptıkları, tedirginlik yaşadıkları ve sürekli çalıştıkları söylenebilir. Kavramsal kategorilere ilişkin öğretmen adaylarının "öğretmen" kavramına ilişkin tanımlamaları ve katılımcı ifadeleri aşağıda sunulmuştur.

10. SEVGİ, İLGİ VE DESTEĞE İHTİYAÇ DUYAN ÖĞRENCİ

Sevgi, ilgi ve desteğe ihtiyaç duyan öğrenci kategorisi altında 30 öğretmen adayı toplam 15 adet metafor (çiçek (7), çocuk (5), toprak (3), bitki (3), dünya (2), kuyuya düşen insan (1), kuş (1), yeni ürün kullanıcısı (1), mürettebat (1), orkide (1), saat akrebi (1), modeme bağlı cihaz (1), yanmayan ışık (1), ay (1), güneş paneli (1)) geliştirmişlerdir. Bu kategoride Covid-19 pandemi dönemi uzaktan öğretim sürecinde "öğrenci" kavramına ilişkin üretilen metaforların ortak özellikleri "öğrenci" kavramını daha çok sevgi, şefkat ve desteğe ihtiyaç duyan olarak belirtmeleridir. Aşağıda, bu kategoriyi oluşturan bazı katılımcı görüşleri verilmiştir.

"Öğrenci bu dönemde solmuş çiçek gibidir, çünkü her zamankinden daha çok sulanmaya ihtiyacı vardır." (Ö20)

"Öğrenci çocuk gibidir. İlk başta ne yapacağını bilemez halde hiç alışık olmadığı bir sisteme adapte olmaya çalışır ve uzaktan öğrenme sürecine devam eder. Öğretmenlerin sunacağı dersleri ya da programlara ihtiyaç duyar" (Ö62)

"Öğrenci pandemi dönemi uzaktan öğretim sürecinde "toprak" gibidir. Çünkü öğretmen bu süreçte öğrencilere karşı ne kadar etkili, güvenilir ve sağlıklı bilgiler verir, toprağa yani öğrencilere ne kadar sevgisini ve ilgisini gösterirse topraktan yani öğrencilerden o kadar verim alacaktır." (Ö22)

"Öğrenci dünya gibidir, çünkü güneşin ışığı olmadan karanlıkta kalır." (Ö125)

"Öğrenci, kuyuya düşen insan gibidir. Çünkü istemeden bir kuyuya düşmüştür ve sesini duyurmaya, yardım istemeye çalışmaktadır." (Ö1)

"Öğrenci yeni ürün alan kullanıcı gibidir, çünkü dersleri yeni almıştır ve öğretmenin kılavuzluğunda, istediğinde tekrar tekrar dinleyerek, meslek hayatında nasıl kullanacağını öğrenir." (Ö11)

"Öğrenci güneş paneli gibidir, çünkü güneşin verdiği ısı ve ışığı enerjiye çevirip hayatının her yerinde, tüm ihtiyaçlarında kullanabilir hale getirir." (Ö57)

11. İTAAT EDEN VE TALİMATLARA UYAN ÖĞRENCİ

İtaat eden ve talimatlara uyan öğrenci kategorisi altında 20 öğretmen adayı toplam 7 adet metafor (asker (6), robot (4), halk (3), oyuncak araba (2), makine (2), köle (2), uşak (1)) geliştirmişlerdir. Bu kategoride Covid-19 pandemi dönemi uzaktan öğretim sürecinde "öğrenci" kavramına ilişkin üretilen metaforların ortak özellikleri "öğrenci" kavramını talimat ve yönergelere uyan, sorgulamadan ve itiraz etmeden kendilerinden istenilenleri yapan olarak belirtmeleridir. Aşağıda, bu kategoriye oluşturan bazı katılımcı görüşleri verilmiştir.

"Uzaktan eğitim sürecinde öğrenci asker gibidir. Çünkü komutanın verdiği emirleri beğenip beğenmeme şansı yoktur. İtiraz etmeden yapmak zorundadır." (Ö96)

"Öğrenci robot gibidir, çünkü çevresi onu yönlendirir ve öğrencinin yönergelere uymaktan başka çaresi yoktur, yapabilecekleri sınırlıdır." (Ö24)

"Pandemi sürecinde öğrenci sadece liderin dediğini yapmak zorunda olan halk gibidir. Çünkü öğrenciler de sadece öğretmenin anlattığı dersi dinliyorlar, denilenleri yapıyorlar." (Ö116)

"Öğrenci araba gibidir, çünkü kontrol şofördedir, onun talimatlarına göre hareket eder." (Ö135)

"Öğrenci taşralı bir köle gibidir, çünkü krala karşı gelemez, gelmeye çalıştığında ise farklı durumlarla savaşacağını tahmin edebilir. Bir kölenin gelen her yeni krala uyum sağlamaya çalıştığı gibi, öğrenci de gelen her öğretmene uyum sağlamaya çalışır, bastırılmışlıklarla isteneni vermeye mahkumdur." (Ö78)

"Öğrenci uşak gibidir. Çünkü sisteme karşı gelemez, gelmeye yeltendiği zaman tekrar aynı yüzlerle karşı karşıya kalacağını bilir." (Ö112)

12. KENDİNİ GELİŞTİREN, ARAŞTIRAN VE BİLGİYİ İNŞA EDEN ÖĞRENCİ

Kendini geliştiren, araştıran ve bilgiyi inşa eden öğrenci kategorisi altında 18 öğretmen adayı toplam 7 adet metafor (araştırmacı (7), öğretmen (4), okur (3), dedektif (2), değirmen (1), pervane (1))

geliştirmişlerdir. Bu kategoride Covid-19 pandemi dönemi uzaktan öğretim sürecinde "öğrenci" kavramına ilişkin üretilen metaforların ortak özellikleri "öğrenci" kavramını öğrenme sorumluluğunu üzerine alan, daha çok araştırmaya yönelen, sebep sonuç ilişkisi kurarak ve bilgileri sentezleyen olarak belirtmeleridir. Aşağıda, bu kategoriyi oluşturan bazı katılımcı görüşleri verilmiştir.

"Öğrenci araştırmacı konumunda gibidir. Çünkü uzaktan eğitim öğrenci merkezli bir sistemdir, öğretmen öğrencinin anladığından emin olmak için çeşitli ödevler verir. Bu durumda öğrenciler araştırmacı konumuna geçer." (Ö36)

"Pandemi dönemi uzaktan öğretim sürecinde öğrenci öğretmen gibidir, çünkü yüz yüze eğitimdeki gibi öğretmeninden verim alamaz ve kendi kendine öğrenmeye odaklanır. Kendisinin öğretmeni olur." (Ö28)

"Öğrenci kitap okuru gibidir, çünkü aldığı bilgiyi anlamlandırmaya çalışır." (Ö110)

"Öğrenci dedektif gibidir, çünkü her şeyi araştırıp öğrenmeye çalışır. Ödevleri yapabilmek için kaynaklardan bilgi toplar, sebep sonuç ilişkisi kurarak ve bilgileri sentezleyerek sistematik bir değerlendirme yapmaya çalışır." (Ö18)

"Öğrenci değirmen gibidir. Çünkü öğrenci öğretme sorumluluğunu tam anlamıyla kendi almıştır. Öz disiplini yüksekse öğrenmesi istenilen düzeye ulaşacaktır ancak öz disiplini yoksa öğretmenin yaptığı rehberlik yararsız kalacaktır. Öğrenci verilen bilgiyi işlerse öğütürse öğrenme gerçekleşir." (Ö97)

"Öğrenci pervane gibidir. Gözleri küçüktür, etrafını iyi göremez pervane. Ancak buna rağmen aydınlığın peşindedir. Bilgiye ulaşmak için imkânlarını zorlar, hazinesini doldurur." (Ö49)

13. ŞEKİLLENDİRİLEN VE GELİŞTİRİLEN ÖĞRENCİ

Şekillendirilen ve geliştirilen öğrenci kategorisi altında 18 öğretmen adayı toplam 10 adet metafor (hamur (4), boş kağıt (3), maden (2), evlat (2), fidan (2), tuval (1), defter (1), doğan güneş (1), kova (1), işlenmemiş mücevher (1)) geliştirmişlerdir. Bu kategoride Covid-19 pandemi dönemi uzaktan öğretim sürecinde "öğrenci" kavramına ilişkin üretilen metaforların ortak özellikleri "öğrenci" kavramını şekillendirilen, geliştirilen ve işlenen olarak belirtmeleridir. Aşağıda, bu kategoriyi oluşturan bazı katılımcı görüşleri verilmiştir.

"Öğrenci hamur gibidir, çünkü içine ne koyarsan, nasıl şekil verersen, nasıl pişirirsen fırından öyle çıkar. Öğrenci, bilgiye açtır ve bildikleriyle gelişir.

Ona şekil veren öğretmendir. Öğrencinin gelişiminde öğretmen çok büyük bir rol oynar." (Ö40)

"Öğrenci boş bir kağıt gibidir, çünkü üzerine kim ne çizer, kim ne kadar kıymet verip uğraşırsa ortaya o kadar renkli bir tablo çıkar." (Ö124)

"Öğrenci işlenmemiş bir mücevherdir, çünkü işlendikçe daha çok önem kazanır." (Ö50)

"Öğrenci, defter gibidir, çünkü biriktirdiği birçok bilgi defterin geri kalan sayfaları gibi doludur ve önünde daha yazılıp çizilecek bir sürü boş sayfası vardır." (Ö35)

"Öğrenci kova gibidir, çünkü boştur ve dolmaya yani kullanılarak bir işe yaramayı bekler. Fakat bu kovanın bir kapasitesi vardır sürekli akan bir musluk bir süre sonra ona yük bile olmayacaktır, sadece dışına taşacaktır. Tüm olay musluğun kovayı nasıl doldurmaya çalıştığıyla ilgilidir aslında aceleci veyahut sabırlı." (Ö82)

14. YOL GÖSTERİLMEME İHTİYACI OLAN ÖĞRENCİ

Yol gösterilmeye ihtiyacı olan öğrenci kategorisi altında 15 öğretmen adayı toplam 9 adet metafor (gemi (5), gece yolunu kaybeden insan (4), yolcu (2), akan su (2), koyun (1), karanlık sokak (1), başıboş asker (1), yardımcı pilot (1), pili biten fenere sahip avcı (1)) geliştirmişlerdir. Bu kategoride Covid-19 pandemi dönemi uzaktan öğretim sürecinde "öğrenci" kavramına ilişkin üretilen metaforların ortak özellikleri "öğrenci" kavramını yol gösterilen, yönlendirilen ve rehberlik edilmeye ihtiyaç duyan olarak belirtmeleridir. Aşağıda, bu kategoriye oluşturan bazı katılımcı görüşleri verilmiştir.

"Öğrenciler gemi gibidirler, öğretmenlerinin ona verdikleri bilgiler ışığında yollarını bulurlar." (Ö98)

"Öğrenci gece yolunu kaybeden insan gibidir, çünkü Ay'ın verdiği az ışıkla bir yere gitmeye çalışır." (Ö131)

"Öğrenci arayış içinde olan bir yolcu gibidir, çünkü kendisine yol gösteren kişi ona yeterince destek verememektedir." (Ö129)

"Öğrenci akan su gibidir, çünkü yönünü hangi tarafa çevirirsen o yöne doğru gider." (Ö53)

"Öğrenci yardımcı pilot gibidir çünkü pilot eşliğinde yeni yollar öğrenip tecrübe kazanır." (Ö30)

15. PASİF BİLGİ ALICISI OLARAK ÖĞRENCİ

Pasif bilgi alıcısı olarak öğrenci kategorisi altında 12 öğretmen adayı toplam 4 adet metafor (izleyici-seyirci (9), radyo dinleyicisi (1), kumbara

(1), inşaat izleyen dayı (1)) geliştirmişlerdir. Bu kategoride Covid-19 pandemi dönemi uzaktan öğretim sürecinde "öğrenci" kavramına ilişkin üretilen metaforların ortak özellikleri "öğrenci" kavramını çoğunlukla dinleyici ve izleyici konumunda olan, derslere aktif katılım sağlayamayan ve dersin öğretmeni ile etkileşime geçmek istemeyen olarak belirtmeleridir. Aşağıda, bu kategoriye oluşturan bazı katılımcı görüşleri verilmiştir.

"Öğrenci izleyici gibidir, çünkü belirli bir düzeyde eğitim almış, almaya da devam eden insanlardan oluşur. Bir ekran karşısında izleyen ve dinleyen konumundadır." (Ö114)

"Öğrenci sinema salonundaki seyirci gibidir, çünkü bu süreçte maalesef tamamı olmasa da birçok derste sadece yayın açıp derse katılıp izleme etkinliği yapılıyor sanki." (Ö38)

"Öğrenci radyo dinleyicisi gibidir, çünkü çoğunlukla görsel ve ses iletişimi kurmayı istemezler." (Ö3)

"Öğrenci kumbara gibidir, sadece öğretmenlerin verdiği bilgileri dinler ve biriktirir." (Ö68)

"Öğrenci inşaat izleyen dayı gibidir, çünkü sadece izler. İzlediği şeyin ne olduğu hakkında yüzeysel bir bilgiye sahiptir. Kalıcı, istendik davranış değişikliği oluşmayabilir." (Ö117)

16. SÜREKLİ ÇABA GÖSTEREN VE ÇALIŞAN ÖĞRENCİ

Sürekli çaba gösteren ve çalışan öğrenci kategorisi altında 10 öğretmen adayı toplam 5 adet metafor (arı (4), karınca (3), koşucu (1), cambaz (1), oyuncu (1)) geliştirmişlerdir. Bu kategoride Covid-19 pandemi dönemi uzaktan öğretim sürecinde "öğrenci" kavramına ilişkin üretilen metaforların ortak özellikleri "öğrenci" kavramını sürekli çaba gösteren, çalışan ve araştırmacı rolüne bürünen olarak belirtmeleridir. Aşağıda, bu kategoriye oluşturan bazı katılımcı görüşleri verilmiştir.

"Öğrenci arı gibidir, çünkü uzaklığın verdiği sorumlulukla bilgiyi özümsemekte, entegre etmekte ve fazla efor sarf etmektedir." (Ö113)

"Öğrenci karınca gibidir, çünkü öğrenci hep çalışıyor boş vakti kalmıyor. Her hafta ödev yapıyorlar, tartışmalara katılıyorlar." (Ö118)

"Öğrenci koşucu gibidir, çünkü uzaktan eğitimde de öğrenci ders ve ödev takibi yapmalı, sınav ve tartışmalara katılımı sürekli takip etmeli ve koşturmalıdır." (Ö47)

"Öğrenciler cambaz gibiler. Çünkü birçok ders, ödevler, sınavlar, internet bağlantısı gibi problemlerle baş başa kalıp her şeyle aynı anda mücadele ederek başarılı olmaya çalışıyorlar." (Ö109)

"Öğrenci oyuncu gibidir, çünkü öğretmen dersini anlattıktan sonra tüm görev öğrenciye düşer. Her oyuncu gibi her öğrenci de kendi başarısından sorumludur. Çok fazla çalışırsa başarılı olur." (Ö21)

17. TEDİRGİN VE NE YAPACAĞINI BİLMİYEN ÖĞRENCİ

Tedirgin ve ne yapacağını bilmeyen öğrenci kategorisi altında 9 öğretmen adayı toplam 5 adet metafor (sudan çıkmış balık (6), gözlerine far tutulmuş tavşan (1), hayvanat bahçelerindeki canlılar (1), ıssız ada (1)) geliştirmişlerdir. Bu kategoride Covid-19 pandemi dönemi uzaktan öğretim sürecinde "öğrenci" kavramına ilişkin üretilen metaforların ortak özellikleri "öğrenci" kavramını kendilerini yalnız hisseden, şaşkınlık ve tedirginlik yaşayan ve süreci anlamaya çok fazla zaman ayıran olarak belirtmeleridir. Aşağıda, bu kategoriyi oluşturan bazı katılımcı görüşleri verilmiştir.

"Öğrenci sudan çıkmış balık gibidir, çünkü tüm eğitim hayatı boyunca geleneksel yaklaşımlarla eğitim sunulan öğrenci bir anda tek başına kaldı. Bu süreçte öğrenci ne yapacağını şaşırды, nasıl ders çalışılır ve sınavlar nasıl olacak gibi bir sürü soruya cevap aramaya başladı." (Ö137)

Sayfa | 629

"Öğrenciler gözlerine araba farı tutulmuş tavşan gibidir. Çünkü hiçbir şey bilmediğimiz daha önce kullanmadığımız birçoğumuzun hakim olmadığı bir eğitim modeli bu uzaktan eğitim. Yeni yeni bu duruma alışıyoruz, en başlarda o tavşan gibi ürkek, tedirgin, şaşkındık." (Ö85)

"Öğrenciler hayvanat bahçelerindeki canlılar gibidir, çünkü kendilerine sunulanla yetinmekte, belirli alanların dışına çıkamamakta, arkadaşları ile birlikte vakit geçirememekte, tembelleşmekte, öğrencilik özelliklerini unutmakta ve kaybetmektedir." (Ö80)

"Öğrenci ıssız bir ada gibidir, çünkü tek başına ve ne yapacağını bilmiyor." (Ö133)

18. ÖZGÜR BİR BİREY OLARAK ÖĞRENCİ

Özgür bir birey olarak öğrenci kategorisi altında 5 öğretmen adayı toplam 5 adet metafor (vicdan (2), YouTube kullanıcısı (2), kaplumbağa (1)) geliştirmişlerdir. Bu kategoride Covid-19 pandemi dönemi uzaktan öğretim sürecinde "öğrenci" kavramına ilişkin üretilen metaforların ortak özellikleri "öğrenci" kavramını daha özgür olan, istedikleri zaman dersi takip eden ve yapmak istedikleri işleri yapma özgürlüğü olan olarak

belirtmelerdir. Aşağıda, bu kategoriye oluşturan bazı katılımcı görüşleri verilmiştir.

"Öğrenci vicdan gibidir, her şey kendine bağlıdır yapmak istersen yaparsın yapmak istemezsen yapmazsın." (Ö71)

"Öğrenci youtube kullanıcısı gibidir, çünkü istediği zaman istediği dersin kaydına erişip istediği dersi izleyebilir." (Ö15)

"Öğrenciler kaplumbağaya benzer kendi kabuğuna çekilir. İsteddiği zaman ve yatarak ders dinler, istediği zaman kitap okur, dikkat dağılınca başka işlerle ilgilenebilir." (Ö80)

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Öğretmen adaylarının Covid-19 pandemi sürecindeki "öğretmen" ve "öğrenci" kavramlarına ilişkin algılarının metaforlar yardımıyla belirlenmesinin amaçlandığı araştırmada 140 katılımcı; "öğretmen" kavramına ilişkin 9 kavramsal kategori altında toplam 78 metafor, "öğrenci" kavramına ilişkin olarak ise yine 9 kavramsal kategori altında toplam 63 metafor geliştirmişlerdir.

Öğretmen adaylarının ürettikleri çok farklı metaforlar ışığında "öğretmen" kavramını çok geniş bir perspektifte algıladıkları anlaşılmıştır. Öğretmen adayları "öğretmen" kavramını açıklarken "güneş, spiker-sunucu, bahçıvan, anne-baba, fener, kitap, rehber ve pusula" gibi bilinen metaforların yanı sıra Covid-19 pandemi dönemindeki uzaktan eğitim sürecinin de etkisiyle "tasarımcı, youtuber, belgesel anlatıcısı, resim fırçası, formalite, senarist, üvey anne ve biçare insan" gibi farklı metaforlar da kullanmıştır. Bu durum, "öğretmen" metaforunun bilinen bir ya da birkaç metaforla açıklanamayacağını göstermektedir. Bu bağlamda katılımcıların ürettikleri metaforların öğretmene ilişkin geleneksel roller ile birlikte uzaktan eğitimdeki rollerine de vurgu yaptığı söylenebilir. Aydın ve Pehlivan (2010) ise öğretmen adaylarının öğretmen kavramına yönelik geliştirdikleri metaforlar içerisinde en çok tekrarlanan metaforların "güneş, ebeveyn ve pusula" olduğunu ifade etmişlerdir. Ulu Kalın ve Çalık Uzun (2017), lise öğrencilerinin öğretmen kavramına yönelik geliştirdikleri metaforlar arasında en çok tekrarlanan metaforun anne-baba metaforu olduğunu belirtmişlerdir. Ateş (2016) ilkökul ve ortaokul öğrencilerinin öğretmen kavramına yönelik en çok anne-baba metaforunu geliştirdiklerini ifade etmiştir. Bu durum öğretmen adaylarının, eğitim yaşamlarında öğretmenlerini, ebeveynleri kadar etkili olarak görmelerinden kaynaklanabilir. Nitekim Yılmaz, Göçen ve Yılmaz (2013) çalışmalarında benzer sonuçlara ulaşmışlardır.

Araştırmada "öğretmen" kavramına ilişkin olarak Yıldızlı, Erdol, Baştuğ ve Bayram'ın (2018) araştırmalarında olduğu gibi olumlu metaforların yanı sıra olumsuz metaforlar (komutan, kral, devlet erkanı, burjuva, ülke lideri, gökyüzü, deniz, ulaşılmaz kişi, gece, acı biber) da ortaya çıkmıştır. Bu olumsuz metaforların büyük çoğunluğu öğretmenlerin otoriter olarak algılanmalarından, yol gösterici olmamalarından ve öğretmenlere ulaşamamasından kaynaklanmaktadır.

Yapılan araştırmada elde edilen verilerden oluşturulan kategorilere göre "öğretmen"; "bilgi kaynağı", "yol gösteren ve yönlendiren", "yönetici ve lider", "yetiştiren ve geliştiren" ve "koruyan, sevgi ve şefkat gösteren" olarak algılanmaktadır. Bu sonuç yaşanan bu zor süreçte bile öğretmenin birçok araştırmada da belirtilen geleneksel rol ve sorumluluklarına vurgu yapması açısından önemlidir. "Yol gösterici ve yönlendiren öğretmen" kategorisi Seferoğlu, Korkmazgil ve Ölçü (2009) tarafından yapılan araştırmanın bulgularıyla da örtüşmektedir. "Bilgi kaynağı olan öğretmen" kategorisi, Saban, Koçbeker ve Saban (2006), Buaraphan (2010) ile De Guerre ve Villamil (2002) tarafından elde edilen "bilgi sağlayıcı öğretmen" kategorisiyle benzerlik göstermektedir. Özellikle öğretmenin bilgi kaynağı, yol gösterici ve rehber olarak değerlendirildiği çalışmalar da bulunmaktadır (Ateş, 2016; Saban, 2004). Ertürk (2017) ilkökul öğrencilerinin öğretmen kavramına yönelik metaforik algılarını inceleyen araştırmasında öğrencilerin geliştirdikleri metaforları "bilgi kaynağı olan öğretmen, yol gösterici öğretmen, şefkat göstergesi öğretmen, yetiştirici-şekillendirici öğretmen ve lider olan öğretmen" kategorilerinde toplamıştır.

Yapılan araştırmada elde edilen verilerden oluşturulan kategorilere göre "öğretmen"; pandemi sürecinde birçok sorunla uğraşan, sorumlulukları artan, daha verimli materyaller geliştirmek için çabalayan ve eğitim vermeye canla başla devam eden, "zorluklarla mücadele eden ve sürekli çalışan", daha farklı yöntem ve tekniklerle öğrencilerin yaratıcılıklarını ve yeteneklerini geliştirmeye çalışan, derslerini daha ilgi çekici hale getiren ve adeta bir sanatçı rolüne bürünen, "tasarımcı ve sanatçı", tedirgin olan ve süreci uzun bir zaman diliminden sonra kavramaya başlayan, sevgilerini öğrencilere tam olarak yansıtamayan ve eğitim-öğretim görevlerini tam olarak yerine getiremeyen, "tedirgin ve ne yapacağını bilemeyen", olarak algılanmaktadır. Bu sonuç yaşanan bu zor süreçte öğretmenin birçok araştırmada belirtilmeyen özellikle Covid-19 pandemi döneminde uzaktan eğitim sürecindeki rol ve sorumluluklarına vurgu yapması açısından önemlidir. Bu çalışmada, üretilen olumlu metaforlardan yola çıkılarak öğretmenlerin pandemi sürecinde de yüksek

motivasyonla ve üstün bir gayretle çalıştıkları söylenebilir. Değişen eğitim süreçlerine uyum sağlamak ve farklı sorumluluklar almaya cesaret etme durumu yine öğretmenlerin mesleki yeterlikleriyle büyük ölçüde ilişkilidir (König vd., 2020). Bu kapsamda öğretmenlerden; öğrenme ortamlarını teknoloji kullanarak zenginleştirmeleri ve dijital çağa ayak uydurabilmeleri gibi yeterliklere sahip olmaları beklenmektedir (NETS-T, 2008). 2023 Eğitim Vizyonu Belgesi'nde (MEB, 2018); öğretmen ve okul yöneticilerinin mesleki gelişimlerini sürekli desteklemek üzere üniversitelerle ve STK'larla yüz yüze, örgün ve/veya uzaktan eğitim iş birlikleri hayata geçirileceği, dijital içerikleri etkin olarak kullanma ve geliştirme kültürü edinmiş lider öğretmenler yetiştirilerek bu kültürün okullarda yaygınlaşmasının sağlanacağı belirtilmektedir. UNESCO Öğretmen Görev Grubu, bu kriz süresince öğretmenlerin desteklenmesi için hükümetlere, eğitim yönetimlerine ve liderlere harekete geçme çağrısında bulunmuştur. Grup, böyle bir krizi daha önce hiç yaşamayan öğretmenlere; uzaktan eğitim sürecinde öğrencilere nasıl destek olacakları, sanal ortamda öğrencilerin daha etkili öğrenmeleri için neler yapabilecekleri, öğrencinin gelişim ve ihtiyacına uygun bir öğrenme sürecini nasıl planlayacakları konularında destek olunması gerekliliğine vurgu yapmıştır (OECD, 2020). Yaşanan bu süreçte özellikle öğretmenler tarafından uzaktan eğitimin özelliklerinin bilinmesi ve etkili bir şekilde uygulanması oldukça önemlidir.

Çalışmada öğretmen adayları "öğrenci" kavramını açıklarken "çiçek, asker, çocuk, hamur, arı, bitki, boş kâğıt, karınca ve gemi" gibi bilinen metaforların yanı sıra Covid-19 pandemi dönemindeki uzaktan eğitim sürecinin de etkisiyle "izleyici-seyirci, araştırmacı, sudan çıkmış balık, YouTube kullanıcısı, öğretmen, dedektif, inşaat izleyen dayı ve hayvanat bahçelerindeki canlılar" gibi farklı metaforlar da kullanmıştır. Saban'ın (2009) araştırmasında öğretmen adaylarının öğrenci kavramına ilişkin en çok kullandıkları metaforlar fidan, çiçek ve hamur; Aydın ve Pehlivan'ın (2010) çalışmalarında da öğrencilere dair tohum, fidan, çiçek, ağaç, asker, hamur, arı metaforları ilk sıralarda yer almakta olup yapılan çalışmanın bulgularıyla örtüşmektedir. Yapılan araştırma bulgularına benzer olarak Shindell ve Willis (2001) yapmış olduğu çalışmada "öğrenci" kavramı için ağaç metaforunun öne çıktığını belirtmiş ve bu metaforun öğrencinin de aşamalı olarak büyümesi, gelişmesi, bakım gerektirmesi, gelişiminin zaman alması ve topluma yararlı olması açısından bu benzetmenin yapılmış olabileceği şeklinde açıklamıştır. Eğitim sistemi açısından düşünüldüğünde öğrenciye yüklenen anlamlar toplumun geleceğini oluşturması açısından oldukça önemlidir.

Yapılan araştırmada elde edilen verilerden oluşturulan kategorilere göre "öğrenci"; "sevgi, şefkat ve desteğe ihtiyaç duyan öğrenci", "şekillendirilen ve geliştirilen öğrenci", "yol gösterilmeye ihtiyacı olan öğrenci" ve "sürekli çaba gösteren ve çalışan öğrenci" olarak algılanmaktadır. Bu sonuç yaşanan bu zor süreçte bile öğrencinin birçok araştırmada da belirtilen geleneksel rol ve sorumluluklarına vurgu yapması açısından önemlidir. Saban (2009) çalışmasında öğretmen adaylarının "öğrenci" kavramına ilişkin popüler olan üç kavramsal temanın "gelişen bir varlık olarak öğrenci %29,6, "ham madde olarak öğrenci %22,6" ve "boş bir zihin olarak öğrenci %18,5" olduğu, fazlaca popüler olamayan temaların ise "kendi bilgisinin inşacıları olarak öğrenci %3" ve "sosyal katılımcı olarak öğrenci" olduğu belirtilmiştir.

Yapılan araştırmada elde edilen verilerden oluşturulan kategorilere göre Covid-19 pandemi dönemindeki uzaktan eğitiminde etkisiyle "öğrenci" kavramı; "itaat eden ve talimatlara uyan öğrenci", "kendini geliştiren, araştıran ve bilgiyi inşa eden öğrenci", "pasif bilgi alıcısı olarak öğrenci", "tedirgin ve ne yapacağını bilemeyen öğrenci" ve "özgür bir birey olarak öğrenci" olarak algılanmaktadır. Covid-19 pandemi sürecinde yapılan bir araştırmada, uzaktan eğitimde öğrencilerin yeterli geribildirim alamadıklarını, kendilerini yeterince ifade edemediklerini ve dinledikleri konuları çabuk unuttuklarını düşünmektedir (Keskin ve Özer Kaya, 2020: 59). Aynı araştırmada üniversite öğrencilerinin yaklaşık yarısının (%49,9) bu süreçte öğretim elemanlarıyla rahatça iletişim kuramadıklarını ifade ettiklerini belirtmişlerdir. Yapılan başka bir araştırmada ise pandemi sürecinde yalnızca tek yönlü iletişim kurulduğu ve öğrenci öğretmen etkileşim düzeyinin çok sınırlı olduğu belirlenmiştir (Başaran vd., 2020: 393). Yapılan diğer bir çalışmada ise öğrencilerin öncelikle kendi zamanlarını planladıkları ve okula geliş-gidiş konusunu ortadan kaldırdığı için uzaktan eğitimi tercih ettikleri vurgulanmıştır (Afşar ve Büyükdoğan, 2020: 180). Araştırmada bulunan "kendini geliştiren, araştıran ve bilgiyi inşa eden öğrenci" kategorisine benzer olarak Gonzales ve diğerleri (2020) tarafından yapılan araştırmada, Covid-19 dolayısıyla okulların kapanmasıyla öğrencilerin öğrenme stratejilerini daha etkin kullanmaya başladıklarını ve bunu bir alışkanlık haline getirerek verimliliklerini arttırdıklarını ifade etmişlerdir. Bu süreç, öğrencinin derslere zamanında katılması, gerekli notları çıkarması, tekrar yapması, eksikliklerinin farkına varıp gerekli düzenlemeleri yapması gibi tüm ders içi aktivitelerin bireyselleştiği bir durum halini almıştır (Başaran vd., 2020: 392).

Tüm toplumda kriz ve bunalıma neden olan Covid-19 pandemisine yeterli bilgi, altyapı ve donanıma sahip olmayan eğitim sistemleri ile birlikte öğretmen ve öğrenciler de hazırlıksız yakalanmışlardır. Geçmişten günümüze yeterince önem verilmeyen uzaktan eğitimin değeri bu süreçte anlaşılmıştır. Covid-19 pandemi sürecinin bitmesi durumunda bile öğrenciye özgürlük imkânı vermesinin yanı sıra çok farklı öğrenme fırsatı sunan uzaktan eğitime yüz yüze eğitimle birlikte devam edilebilir. Covid-19 pandemisi nedeniyle hızlı bir adaptasyonla geçilen eğitim deneyimlerinden yola çıkılarak yakın gelecekte uzaktan eğitim ve dijital öğrenmenin niteliği yükseltilebilir. Çalışma sonucunda öğretmen adaylarının ürettikleri metaforlar düşünüldüğünde öğretmen ve öğrencilerin uzaktan eğitime ilişkin rol ve sorumluluklarını yerine getirmede sorunlar yaşadıkları anlaşılmaktadır. Bu bağlamda bu süreçte ve sonrasında sınıf yönetimi ve öğrenci rehberliği, senkron ve asenkron öğretim yeterliliklerinin geliştirilmesi, farklı öğrenme ortamlarının oluşturulması konularında öğretmenlere üniversitelerin desteğiyle hizmet içi eğitimler verilebilir, sertifika programları açılabilir. Öğretmenlerin araştırmada ortaya konulan olumsuz metaforların nedenlerini sorgulamaları ve nitelikli eğitim ve öğretim hizmeti sunmaları gerekmektedir. Üniversitelerde liderlik ve rehberlik derslerine ağırlık verilerek öğretmenlerin öğrencilere iyi bir model, iyi bir lider ve rehber olmaları sağlanabilir. "Öğretmen" ve "öğrenci" kavramlarına ilişkin olarak ilkökul, ortaokul ve lise öğrencilerinin metaforik algıları belirlenerek çalışma bulguları ile farklılık olup olmadığı araştırılabilir.

KAYNAKÇA

Afşar, B. & Büyükdoğan, B. (2020). Covid-19 Pandemisi Döneminde İİBF ve SBBF Öğrencilerinin Uzaktan Eğitim Hakkındaki Değerlendirmeleri. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi* 5, 161-182.

Ateş, T. Ö. (2016). Öğrencilerin Öğretmen ve Okul Metaforları. *International Journal of Contemporary Educational Studies (intJCES)* 2(1), 78-93.

Aydın, C. (2005). Turkish Mentors' Perception of Roles, Competencies and Resources for Online Teaching. *Turkish Online Journal of Distance Education* 6(3), 58-80.

Aydın, F. (2011). Üniversite Öğrencilerinin "Çevre" Kavramına İlişkin Metaforik Algıları. *Doğu Coğrafya Dergisi* 26, 25-44.

- Aydın, İ. S. & Pehlivan, A. (2010). Türkçe Öğretmeni Adaylarının Öğretmen ve Öğrenci Kavramlarına İlişkin Kullandıkları Metaforlar. *Turkish Studies* 5(3), 818-842.
- Başaran, M., Doğan, E., Karaoğlu, E. & Şahin, E. (2020). Koronavirüs (Covid-19) Pandemi Sürecinin Getirisi Olan Uzaktan Eğitimin Etkililiği Üzerine Bir Çalışma. *Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi* 5(2), 368-397.
- Buaraphan, K. (2011). Metaphorical Roots of Beliefs About Teaching and Learning Science and Their Modifications in the Standard-Based Science Teacher Preparation Programme. *International Journal of Science Education* 33(11), 1571-1595.
- Ben-Peretz, M., Mendelson, N. & Kron, F. W. (2003). How Teachers in Different Educational Context View Their Roles. *Teaching and Teacher Education* 19, 277-290.
- Bilgin, N. (2014). *Sosyal Bilimlerde İçerik Analizi*. (1. Baskı). Ankara: Siyasal Yayın Dağıtım.
- Bozkurt, A. (2020). Koronavirüs (Covid-19) Pandemi Süreci ve Pandemi Sonrası Dünyada Eğitime Yönelik Değerlendirmeler: Yeni Normal ve Yeni Eğitim Paradigması. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi* 6(3), 112-142.
- Can, E. (2020). Koronavirüs (Covid-19) Pandemisi ve Pedagojik Yansımaları: Türkiye’de Açık ve Uzaktan Eğitim Uygulamaları. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi* 6(2), 11-53.
- Çelikten, M. (2006). Kültür ve Öğretmen Metaforları. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 21(2), 269-283.
- Çıglık, H. & Bayrak, M. (2015). Uzaktan Öğrenme ve Yapısalcı Yaklaşım. *Istanbul Journal of Open and Distance Education* 1(1), 87-102.
- De Guerrero, M. C. M. & Villamil, O. S. (2002). Metaphorical Conceptualizations of ESL Teaching and Learning. *Language Teaching Research* 6(2), 95-120.
- Demir, E. (2014). Uzaktan Eğitime Genel Bir Bakış. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 39, 203-212.
- Domović, V., Vidović Vlasta, V. & Bouillet, D. (2017). Student Teachers’ Beliefs About the Teacher’s Role in Inclusive Education. *European Journal of Special Needs Education* 32(2), 175-190.

- Ekiz, D. & Koçyiğit, Z. (2012). Sınıf Öğretmenlerinin Öğretmen Kavramına İlişkin Metaforlarının Tespit Edilmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi* 21(2), 439-458.
- Ersoy, F. (2017). Fenomenoloji. A. Saban & A. Ersoy (Ed.). Eğitimde Nitel Araştırma Desenleri içinde (s. 81-138). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ertürk, R. (2017). İlkokul Öğrencilerinin Öğretmen Kavramına İlişkin Metaforik Algıları. *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi* 8(3), 1-15.
- Eygü, H. & Kılınc, A. (2019). Sosyo-ekonomik Gelişmişlik Algısı Üzerinde Etkili Olan Faktörlerin Sıralı Logit Model Yardımıyla Araştırılması: Erzurum-Kayseri Örneği. *Journal of Academic Value Studies* 5, 1023-1040.
- Fisher, M. D. (2004). *Faculty and Student Perceptions of Community and Socially Constructed Knowledge in a Virtual Learning Community*. Unpublished (PhD Thesis). Erişim Adresi: <https://www.learntechlib.org/p/115590/> Erişim Tarihi: 12.12.2020.
- Goodyear, P., Salmon, G., Spector, J. M., Steeples, C. & Tickner, S. (2001). Competences for Online Teaching: A Special Report. *Educational Technology Research and Development* 49(1), 65-72.
- González-calvo, G., Barba-Martín, R. A., Bores-García, D. & Gallego-Lema, V. (2020). Learning to Be a Teacher Without Being in the Classroom: COVID-19 as a Threat to the Professional Development of Future Teachers. *International and Multidisciplinary Journal of Social Sciences* 9(2), 152-177.
- Keskin, M. & Özer Kaya, D. (2020). COVID-19 Sürecinde Öğrencilerin Web Tabanlı Uzaktan Eğitime Yönelik Geri Bildirimlerinin Değerlendirilmesi. *İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi* 5(2), 59-67.
- Kırmızıgül, H. G. (2020). Covid-19 Salgını ve Beraberinde Getirdiği Eğitim Süreci. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD)* 7(5), 283-289.
- König, J., Jäger-Biela, D. J. & Glutsch, N. (2020). Adapting to Online Teaching During COVID-19 School Closure: Teacher Education and Teacher Competence Effects Among Early Career Teachers in Germany. *European Journal of Teacher Education*, 1-15.
- Kuru, E. & Pınaz, E. (2020). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının "Sosyal Bilgiler Öğretmeni" Kavramına İlişkin Metaforik Algıları. *EKEV Akademi Dergisi* 82, 77-96.

- MEB (2018). *2023 Eğitim Vizyon Belgesi*. Erişim Adresi: <http://2023vizyonu.meb.gov.tr/> Erişim Tarihi: 12.12.2020.
- Merriam, S. B. (2018). *Nitel Araştırma Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber*. (Çev.). Selahattin Turan. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Merriam, S. B. & Tisdell, E. J. (2015). *Qualitative Research: A Guide to Design and Implementation* (4th ed.). San Francisco, CA: Wiley & Sons.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative Data Analysis*. (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- NETS-T. (2008). *NETS-T Standards*.
- OECD (2020). *A Framework to Guide an Education Response to the Covid-19 Pandemic of 2020*. Erişim Adresi: https://read.oecd-ilibrary.org/view/?ref=126_126988-t63lxosohs&title=A-framework-to-guide-an-education-response-to-the-Covid-19-Pandemic-of-2020 Erişim Tarihi: 08.12.2020.
- Saban, A. (2004). Giriş Düzeyindeki Sınıf Öğretmeni Adaylarının Öğretmen Kavramına İlişkin İleri Sürdükleri Metaforlar. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi* 2(2), 131-155.
- Saban, A., Koçbeker, B. N. & Saban, A. (2006). Öğretmen Adaylarının Öğretmen Kavramına İlişkin Algılarının Metafor Analizi Yoluyla İncelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi* 6(2), 461-522.
- Saban, A. (2009). Öğretmen Adaylarının Öğrenci Kavramına İlişkin Sahip Oldukları Zihinsel İmgeler. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi* 7(2), 281-326.
- Seferoğlu, G., Korkmazgil, S. & Ölçü, Z. (2009). Gaining Insights into Teachers' Ways of Thinking Via Metaphors. *Educational Studies* 35(3), 323-335.
- Sezgin, F., Koşar, D., Koşar, S. & Er, E. (2017). Öğretmenlerin Öğrenciye Yönelik Metaforlarının Belirlenmesine İlişkin Nitel Bir Araştırma. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 32(3), 600-611.
- Shindell, T. & Willis, V. (2001). Analyzing HRD Metaphor-in-use. *Advances in Developing Human Resources* 3(3), 309-321.
- Smaldino, S. E., Lowther, D. L., Mims, C. & Russel, J. D. (2015). *Öğretim Teknolojileri ve Öğrenme Araçları*. (Çev.). Ed. A. Sarı. Konya: Eğitim Yayınevi.

Terenko, O. & Ogienko, O. (2020). How to Teach Pedagogy Courses Online at University in COVID-19 Pandemic: Search for Answers. *Revista Romaneasca pentru Educatie Multidimensionala* 12, 173-179.

Thomas, L. & Beauchamp, C. (2011). Understanding New Teachers' Professional Identities Through Metaphor. *Teaching and Teacher Education* 27(4), 762-769.

Tompkins, P. & Lawley, J. (2002). *The Magic of Metaphor*. The Caroline Newsletter, March.

Ulu Kalın, Ö. & Koçoğlu, E.(2017). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Bağımsızlık Değerine Karşı Metaforik Algıları. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)* 18(2), 419-434.

Yıldırım, A. (1999). Nitel Araştırma Yöntemlerinin Temel Özellikleri ve Eğitim Araştırmalarındaki Yeri ve Önemi. *Eğitim ve Bilim* 23, 7-12.

Yıldırım, K. (2010). Nitel Araştırmalarda Niteliği Artırma. *İlköğretim Online* 9(1), 79-92.

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2018). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınevi. Sayfa | 638

Yıldızlı, H., Erdol, T. A., Baştuğ, M. & Bayram, K. (2018). Türkiye’de Öğretmen Kavramı Üzerine Yapılan Metafor Araştırmalarına Yönelik Bir Meta-Sentez Çalışması. *Eğitim ve Bilim* 43(193), 1-43.

Yılmaz, F., Göçen, S. & Yılmaz, F. (2013). Öğretmen Adaylarının Öğretmen Kavramına İlişkin Algıları: Bir Metaforik Çalışma. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 1(9), 161-164.

GENİŞLETİLMİŞ ÖZET: Bu çalışmanın amacı, öğretmen adaylarının Covid-19 pandemi sürecindeki "öğretmen" ve "öğrenci" kavramlarına ilişkin algılarının metaforlar yardımıyla belirlenmesidir. Bu bağlamda yapılan çalışma ile Covid-19 pandemi döneminde uzaktan eğitim sürecinde öğretmen adaylarının, "öğretmen" ve "öğrenci" kavramlarına ilişkin ürettikleri metaforların ortaya çıkarılması ve bu sayede eğitim-öğretim sürecinde yaşanan olumlu ve olumsuz durumların belirlenmesi, değişen öğretmen ve öğrenci rollerinin tespit edilmesi ve araştırmacılara, yöneticilere ve eğitim politikacılarına nitelikli veriler sunulması hedeflenmektedir. Bu önem sayesinde de yapılan çalışmanın sonuçlarının bireylerin rol ve sorumluluklarını daha iyi bir şekilde ortaya koyacağı ve bu durumun da öğretmen yetiştirme sürecinde verimlilik sağlayacağı ayrıca bu yönüyle de alan yazınına katkıda bulunulacağı umulmaktadır. Araştırma verileri, 2020-2021 yılı güz döneminde Eskişehir ili Anadolu Üniversitesinde özel eğitim bölümünde öğrenimine devam eden 140 öğretmen adayından elde edilmiştir. Araştırma verilerinin analizinde nitel veri çözümleme tekniklerinden içerik analizi

teknikçi kullanılmıştır. Araştırmanın amacı doğrultusunda araştırmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır;

- 1) Öğretmen adaylarının Covid-19 pandemi sürecindeki "öğretmen" kavramına ilişkin sahip oldukları metaforlar nelerdir?
- 2) "Öğretmen" kavramına ilişkin geliştirilen metaforlar ortak özellikleri bakımından hangi kavramsal kategoriler altında toplanabilir?
- 3) Öğretmen adaylarının Covid-19 pandemi sürecindeki "öğrenci" kavramına ilişkin sahip oldukları metaforlar nelerdir?
- 4) "Öğrenci" kavramına ilişkin geliştirilen metaforlar ortak özellikleri bakımından hangi kavramsal kategoriler altında toplanabilir?

Öğretmen adaylarının Covid-19 pandemi sürecindeki "öğretmen" ve "öğrenci" kavramlarına ilişkin algılarının metaforlar yardımıyla belirlenmesinin amaçlandığı araştırmada 140 katılımcı; "öğretmen" kavramına ilişkin 9 farklı kavramsal kategori altında toplam 78 metafor, "öğrenci" kavramına ilişkin olarak ise yine 9 farklı kavramsal kategori altında toplam 63 metafor geliştirmişlerdir. Öğretmen adaylarının ürettikleri çok farklı metaforlar ışığında "öğretmen" kavramına çok geniş bir perspektifte algıladıkları anlaşılmıştır. Öğretmen adayları "öğretmen" kavramını açıklarken "güneş, spiker-sunucu, bahçıvan, anne-baba, fener, kitap, rehber ve pusula" gibi bilinen metaforların yanı sıra Covid-19 pandemi dönemindeki uzaktan eğitim sürecinin de etkisiyle "tasarımcı, youtuber, belgesel anlatıcısı, resim fırçası, formalite, senarist, üvey anne ve biçare insan" gibi farklı metaforlar da kullanmıştır. Araştırmada "öğretmen" kavramına ilişkin olarak olumlu metaforların yanı sıra olumsuz metaforlar (komutan, kral, devlet erkanı, burjuva, ülke lideri, gökyüzü, deniz, ulaşılmaz kişi, gece, acı biber) da ortaya çıkmıştır. Bu olumsuz metaforların büyük çoğunluğu öğretmenlerin otoriter yapısından, ulaşılamamasından ve yol gösterici olmamalarından kaynaklanmaktadır. Yapılan araştırmada elde edilen verilerden oluşturulan kategorilere göre "öğretmen"; "bilgi kaynağı", "yol gösteren ve yönlendiren", "yönetici ve lider", "yetiştiren ve geliştiren" ve "koruyan, sevgi ve şefkat gösteren" olarak algılanmaktadır. Bu sonuç yaşanan bu zor süreçte bile öğretmenin birçok araştırmada da belirtilen geleneksel rol ve sorumluluklarına vurgu yapması açısından önemlidir. Yapılan araştırmada elde edilen verilerden oluşturulan kategorilere göre "öğretmen"; birçok sorunla uğraşan, sorumlulukları artan, daha verimli materyaller geliştirmek için çabalayan ve eğitim vermeye canla başla devam eden "zorluklarla mücadele eden ve sürekli çalışan", daha farklı yöntem ve tekniklerle öğrencilerin yaratıcılıklarını ve yeteneklerini geliştirmeye çalışan, derslerini daha ilgi çekici hale getiren ve adeta bir sanatçı rolüne bürünen "tasarımcı ve sanatçı", tedirgin olan ve süreci uzun bir zaman diliminden sonra kavramaya başlayan, sevgilerini öğrencilere tam olarak yansıtamayan ve eğitim-öğretim görevlerini tam olarak yerine getiremeyen "tedirgin ve ne yapacağını bilemeyen" olarak algılanmaktadır. Bu sonuç yaşanan

bu zor süreçte öğretmenin birçok araştırmada belirtilmeyen özellikle Covid-19 pandemi döneminde uzaktan eğitim sürecindeki rol ve sorumluluklarına vurgu yapması açısından önemlidir. Çalışmada öğretmen adayları "öğrenci" kavramını açıklarken "çiçek, asker, çocuk, hamur, arı, bitki, boş kağıt, karınca ve gemi" gibi bilinen metaforların yanı sıra Covid-19 pandemi dönemindeki uzaktan eğitim sürecinin de etkisiyle "izleyici-seyirci, araştırmacı, sudan çıkmış balık, YouTube kullanıcısı, öğretmen, dedektif, inşaat izleyen dayı ve hayvanat bahçelerindeki "canlılar" gibi farklı metaforlar da kullanmıştır. Bu durum, "öğrenci" metaforunun bilinen bir ya da birkaç metaforla açıklanamayacağını göstermektedir. Yapılan araştırmada elde edilen verilerden oluşturulan kategorilere göre "öğrenci"; "sevgi, şefkat ve desteğe ihtiyaç duyan öğrenci", "şekillendirilen ve geliştirilen öğrenci", "yol gösterilmeye ihtiyacı olan öğrenci" ve "sürekli çaba gösteren ve çalışan öğrenci" olarak algılanmaktadır. Bu sonuç yaşanan bu zor süreçte bile öğrencinin birçok araştırmada da belirtilen geleneksel rol ve sorumluluklarına vurgu yapması açısından önemlidir. Araştırmada Covid-19 pandemi dönemindeki uzaktan eğitiminde etkisiyle "öğrenci"; "itaat eden ve talimatlara uyan öğrenci", "kendini geliştiren, araştıran ve bilgiyi inşa eden öğrenci", "pasif bilgi alıcısı olarak öğrenci", "tedirgin ve ne yapacağını bilemeyen öğrenci" ve "özgür bir birey olarak öğrenci" olarak algılanmaktadır. Tüm toplumda kriz ve bunalıma neden olan Covid-19 pandemisine yeterli bilgi, altyapı donanımına sahip olmayan eğitim sistemleri ile birlikte öğretmen ve öğrenciler de hazırlıksız yakalanmışlardır. Geçmişten günümüze yeterince önem verilmeyen uzaktan eğitim sürecinin değeri bu süreçte anlaşılmıştır. Covid-19 pandemi sürecinin bitmesi durumunda bile öğrenciye özgürlük imkanı vermesinin yanı sıra çok farklı öğrenme fırsatı sunan uzaktan eğitime yüz yüze eğitimle birlikte devam edilebilir. Bu süreçte ve sonrasında sınıf yönetimi ve öğrenci rehberliği, senkron ve asenkron öğretim yeterliliklerinin geliştirilmesi, farklı öğrenme ortamlarının oluşturulması konularında öğretmenlere üniversitelerin desteğiyle aracılığıyla hizmet içi eğitimler verilebilir, sertifika programları açılabilir. Öğretmenlerin araştırmada ortaya konulan olumsuz metaforların nedenlerini sorgulamaları ve nitelikli eğitim ve öğretim hizmeti sunmaları gerekmektedir. "Öğretmen" ve "öğrenci" kavramlarına ilişkin olarak ilkökul, ortaokul ve lise öğrencilerinin metaforik algıları belirlenerek çalışma bulguları ile farklılık olup olmadığı araştırılabilir.

EXTENDED ABSTRACT: The aim of this study is to determine the perceptions of teacher candidates regarding the concepts of "teacher" and "student" in the Covid-19 pandemic process with the help of metaphors. In this context, with the study conducted in the Covid-19 pandemic period, the prospective teachers' metaphors regarding the concepts of "teacher" and "student" were revealed in the distance education process, thus it is aimed to determine the positive and negative situations experienced in the education and training process, the changing roles of teachers and students and to provide qualified data to researchers, administrators and education politicians. It is hoped that the results

of the study will reveal the roles and responsibilities of individuals in a better way, and this will provide efficiency in the teacher training process, and will contribute to the literature in this respect. The research data were obtained from 140 teacher candidates who continue their education in the special education department of Anadolu University in Eskişehir province in the 2020-2021 academic year. Content analysis technique, one of the qualitative data analysis techniques, was used in the analysis of the research data. In line with the purpose of the research, the following questions were sought in the research;

1) What are the metaphors pre-service teachers have regarding the concept of "teacher" in the Covid-19 pandemic?

2) Under which conceptual categories can the metaphors developed regarding the concept of "teacher" be collected in terms of their common features?

3) What are the metaphors pre-service teachers have about the concept of "student" in the Covid-19 pandemic?

4) Under which conceptual categories can the metaphors developed regarding the concept of 140 participants in the study aimed to determine the perceptions of pre-service teachers regarding the concepts of "teacher" and "student" in the Covid-19 pandemic process with the help of metaphors developed a total of 78 metaphors under 9 different conceptual categories regarding the concept of "teacher" and 63 metaphors under 9 different conceptual categories regarding the concept of "student". It was understood that teacher candidates perceive the concept of "teacher" in a very broad perspective in the light of the very different metaphors they produced. While the teacher candidates explain the concept of "teacher", with the effect of the distance education process during the Covid-19 pandemic period they used uncommon metaphors like "designer, youtuber, documentary narrator", art brush, formality, scriptwriter, stepmother and wretched person " as well as the known metaphors such as "sun, announcer-presenter, gardener, parents, lantern, book, guide and compass". In the research, negative metaphors (commander, king, state official, bourgeois, country leader, sky, sea, inaccessible person, night, hot pepper) have emerged as well as positive metaphors regarding the concept of "teacher". The majority of these negative metaphors are due to the authoritarian nature of teachers, their inaccessibility and lack of guidance.

According to the categories created from the data obtained in the research, "teacher" is perceived as "source of information, guide and director, manager and leader, nurturer and developer, and protecting, and loving person". This result is important in that even in this difficult process, the teacher emphasizes the traditional roles and responsibilities stated in many studies. With the effect of distance education during the Covid-19 pandemic process on the concept of

"teacher", some different categories that are less emphasized in the literature (as person struggling with difficulties and constantly working, designer and artist, anxious person and who do not know what to do) have also emerged. While explaining the concept of "student" in the study, the teacher candidates used metaphors such as "flower, soldier, child, dough, bee, plant, blank paper, ant and ship" as well, "audience, researcher, fish out of the water, youtuber, teacher, detective, uncle watching construction and creatures living in zoos". This situation shows that the "student" metaphor cannot be explained by one or more known metaphors. From the student's point of view, in this period, it was understood that the concept of "student" was perceived as someone needing love, attention and support, obeying and following instructions, developing himself, researching and building knowledge, anxious person and who do not know what to do. Teachers and students were caught unprepared for the Covid-19 pandemic, which caused crisis and depression in the whole society, along with education systems that did not have sufficient information and infrastructure. The value of the distance education process, which has not been given enough importance from the past to the present, has been understood in this process. Even in the event that the Covid-19 pandemic is over, distance education can be continued with face-to-face education, which provides freedom to the student as well as offers a wide range of learning opportunities. In this process and afterwards, teachers can be given in-service trainings and certificate programs can be opened with the support of universities on classroom management and student guidance, development of synchronous and asynchronous teaching competencies, and creating different learning environments. Teachers are required to question the reasons for the negative metaphors revealed in the research and to provide quality education and training services. The metaphorical perceptions of primary, secondary and high school students regarding the concepts of "teacher" and "student" can be determined and whether there is a difference with the study findings can be investigated.